

د یوولسم ټولګی لپاره جغرافیه سووالونه او ځوابونه

Ketabton.com

کرنه او دهغه اقتصادي ارزښت

*** کرنه تغریف کړئ ؟**

کرنه د خوباتو ، سبزیجاتو او د لومړنیو نباتی موادو د تخمونو د کرلو او شیندلو لپاره د ځمکې له تیارولو څخه عبارت دی .

*** د افغانستان اقتصاد په څه شی باندی ولاړ دی ؟**

د افغانستان اقتصاد په کرنه او مالدارۍ باندی ولاړ دی .

*** کوم لاملونه د تولیداتو په څرنگوالی باندی اغیزه لری ؟**

فزیکی ، اقتصادی ، سیاسی او تولیداتو لاملونه د افغانستان په اقتصاد اغیزه لری .

*** د افغانستان کرنیز سیستم په څو ډوله دی ؟**

په دوه ډوله دی اول دودیزه کرنه دوهم عصری کرنه .

*** افغانستان څومره کریزه ځمکه لری ؟**

افغانستان ۷/۹ میلیونه هکتاره کرنیزه ځمکه لری .

*** د افغانستان څومره ځمکه د خربولو قابلیت لری ؟**

د افغانستان ۵/۳ میلیونه هکتاره ځمکه د خربولو قابلیت لری .

*** د افغانستان څومره ځمکه اوبه کیږي ؟**

د افغانستان ۲/۶ میلیونه هکتاره ځمکه اوبه کیږي .

د کرنې لاری چاری

*** د کرنې پخوانی سیستم څرنگه وه تشریح یی کړی ؟**

په څارویو باندی یوی کول او درانه کارونه د بزگر پر مټ کپدل یوازی د بزگر د اړتیاوو پوره کول وه او د ډېری ځمکې څخه لږ حاصل اخیسته .

*** د دولتی احصایی له مخی د غذایی توکو په توگه هر افغان د غنمو لگښت په کال کی څومره وه ؟**

د هر افغان د غنمو لگښت په کال کی ۱۶۲ کپلو گرامه وه .

*** د کرنی عصری طریقه څرنگه وه تشریح یی کړی ؟**

اصلاح شوی تخمونه ، د ناروغيو درمل ، د اوبو لگولو سیستم ، بازار موندنه ، اړیکې ، کرنیز ماشینونه او د نباتاتو ساتنی خدمتونه او داسی نور به یی لرل .

*** د دودیزی او عصری طریقی تر مینځ فرق واضح کړی ؟**

په دودیزه کرنه کی یوازی د کورنی اړتیاوو او لگښتونو پوره کېدونکي ده او د دودیزو وسایلو څخه کار اخلی او ټول کارونه د بزگر او څارویو په مرسته ترسره کیږي .

او په عصری طریقه کی اصلاح شوی تخمونه ، د ناروغيو درمل ، د اوبو لگولو سیستم ، بازار موندنه ، اړیکې ، کرنیز ماشینونه او د نباتاتو ساتنی خدمتونه او داسی موجود دی .

مهم کرنیز تولیدات

- * په افغانستان کې کوم مهم زراعتی بوټی کرل کېږي ؟
- په افغانستان کې غنم ، پنبه ، جوار ، اوربشی ، او میوه لرونکي بوټی کرل کېږي .
- * په افغانستان کې د کرنی وړ ځمکه څو فیصده او هم واضح کړی څو فیصده ابي او څو فیصده للمی ده ؟
- د هیواد د کرنی وړ ځمکه ۸/۷ میلیون هکتاره ده او ۵۶٪ ابي او للمی یی ۴۴٪ ده .
- * افغانستان کې د بهر نه په څومره لوړ سطحه کې غنم کرل کېږي او په کومو سیمو کې کرل کېږي ؟
- غنم د افغانستان له ۳۰۰۰ څخه تر ۳۳۰۰ مترو پوری کرل کېږي او غنم په ټول افغانستان کې کرل کېږي .
- * وربجی د افغانستان په کومو سیمو کې کرل کېږي او جوار ، وربشی او سابه د هیواد په کومو سیمو کې کرل کېږي ؟
- وريجی او اوربشی په توده هوا او ډیرو اوبو لرونکو سیمو کې کرل کېږي ، او جوار په پکتیکا ، ننگرهار او لوگر کې کرل کېږي .
- * په افغانستان کې کوم میوي کرل کېږي او کوم میوي خارج ته صادر کېږي ؟
- انار ، بادام ، منی انگور ، هندوانه او خټکي کرل کېږي او هم بهر ته صادر کېږي .
- * په افغانستان کې کوم صنعتی ، طبی او عوړ لرونکي بوټی کرل کېږي ؟
- صنعتی بوټی گني ، چغندر او پنبه ، طبی بوټی زعفران ، شمکي ، خوړولي او عوړ لرونکي بوټی زغر ، شیشم ، کنځلی لمر گلی اوداسی نور کرل کېږي .

مالداري او د هغی اقتصادی ارزښت

- * زمور هیواد ولی د څارویو روزلو لپاره مساعد دی ؟
- ځکه چې په ټولو سیمو کې د غرونو لمنی او د خاورینو غونډیو شتون د څارویو روزنی ته شرایط چمتو کړی .
- * د افغانستان څو فیصده وگړی په کرنه او مالداري بوخت دی ؟
- د افغانستان ۸۰٪ فیصده وگړی په کرنه او مالداري بوخت دی .
- * د افغانستان د څارویو د تولیداتو ارزښت د ملی ناخالص عاید په سلو کې څو دی ؟
- د ۷ - ۱۰ پوری ناخالص عاید یی دی .
- * په افغانستان کې د څارویو روزلو لپاره خلک د څه قسم مشکلاتو سره مخ دی ؟
- دیرش کلنو جگړو ، وچکالی او د پاکو اوبو کمښت خلک د ستونزو سره مخ کړی دی .
- * د افغانستان د صادراتو څو فیصده د څارویو محصولات برابروی ؟
- د افغانستان د صادراتو په سلو کې ۱۰ - ۲۰ پوری برابروی .
- * د هغو څارویو نومونه ولیکئ چې زمور بزگران یی ساتی ؟
- پسونه ، میری ، اوزي ، اوبنان ، خره ، عواوي ، اسونه او کچر ساتی .
- * د هر وگړی لپاره په کال کې د غوښو او شپږو اندازه څومره ده ؟
- د هر وگړی لپاره د ۱۱/۵ تر ۶۰ کبلو گرامه اټکل شوی ده .

د مالدارۍ لارې چارې

*** په افغانستان کې په څو طریقو سره د مالدارۍ لارې چارې پرمخ ځي ؟**
په دوه ډوله سره اول دودیزه دوهم عصری .

*** دودیزۍ او لرغونۍ طریقې لارې چارې تشرېح کړي ؟**

په لرغونۍ طریقه کې به کوچي مالداران په ډيرو زياتو کړاونو په گاللو سره د کال په اوږدو کې د خپلو څارويو د څرولو په خاطر د يو ځای څخه بل ځای پورې تگ په حال کې وي او په وابنه لرونکو سيمو کې د څارويو په څرولو بوخت دي ، او ستونزې يې وچکالۍ ، ځېنلو اوبو نشتوالی ، ناپاکه اوبه په ژمی کې سر پنا نه لرل د خيوانی ناروغيو په وړاندې د څارويو نه ساتل او داسې نور .

*** د عصری او پرمختللی طریقې لارې چارې تشرېح کړي ؟**

په افغانستان کې په عصری او فنی ډول د څارويو روزنه او تکثير په ۱۳۱۲ هـ کال کې پيل شوه . او په ۱۳۱۵ هـ لومړۍ د څارويو کلینک په کابل کې جوړ شو . او په ۱۳۲۳ هـ کال کې په بدحشان او او د هغه وخت په قطغن ولايت عواگانو کې وژونکي ناروغي خپره شوه . په ۱۳۴۵ هـ کال تر پایه پورې په هیواد کې ۹ کلینکونه جوړ شو . او په ۱۳۵۳ هـ کال کې يې شمير ۱۶ ته پورته شو ، پوره وېشو چمتو کول ، د څارويو حوراک ته ښه پاملرنه د خيوانی ناروغيو پر وړاندې د څارويو ساتنه ، مصنوعي اصلاح شوو نسلونو ترويج او ډيربنت .

وحشی ژوی

*** زمور هیواد ولی د وحشی ژويو ساتنې لپاره مساعد دی ؟**

د ځنگلونو ، غرونو ، اقلیمي او خوراکي توکو پیداکېدو له کبله مساعد دی .

*** زوحیاتین کوم دی نومونه يې ولیکئ ؟**

خرمېنکې ، سمسیره ، چنگاښ ، چونگېنه ، مار او نور .

*** په افغانستان کې څو ډوله ماران دي او څو ډوله يې زهری دی ؟**

په افغانستان کې ۲۷ ډوله پیژندل شوي دي چې ۷ يې ډوله زهری ماران دي د دې جملې څخه ۵ افغی او ۲ کبرا دي .

*** تې لرونکې وحشی ژوی څو ډولونه لري مثالونه يې ولیکئ ؟**

۱۲۰ ډولونه لري لکه سورلنديان ، یري ، پیرانگ ، لیوان او داسې نور .

*** الوتونکي په افغانستان کې څو ډوله دي او مشهور يې کوم دی ؟**

۳۰۰ بیلا بیل ډولونه لري او مشهور يې زانه ، ډنگ ، طوطی ، کارغه ، مارعه ، بابنه توتکي او داسې نور .

*** د وحشی ژويو ژوند د کومو گواښونو سره مخامخ دی ؟**

انسان د ځنگلونو په وهلو ، د کورنیو څارويو په څرولو ، د هغوی په ځالو کې لاسوهنه د سوځولو په خاطر د ونو بوتو پری کول وحشی ژويو ته گواښ پېښوي .

د کرنې او مالدارۍ څرنگوالی

*** هغه هیوادونه چې د هغه خلک په کرنه بوخت دي کوم هیوادونه ورته ویل کېږي ؟**

پرمختیا يې هیوادونه ورته وایي او دغه خلک خپلې اړتیاوی د کرنې نه پوره کوي .

- * افغانستان څو فیصده خلک د خپلو اړتیاوو څخه لږ خوراکي توکي مصرف کوي او د هیواد څو فیصده کورنۍ د ورځي لږ خوراکي لگښت لري ؟
- ټول هیواد په سلو کې ۳۰ نفوس د خپلي اړتیا څخه لږ خوراکي توکي مصرف کوي او په سلو کې ۲۴ کورنۍ د ورځي ډیر لږ خوراکي لگښت لري .
- * د هیواد څو فیصده ماشومان د وزن په کمښت اخته او ولي ؟
- په سلو کې ۴۰ له دری کلنۍ څخه د ټیټ عمر ماشومان خوار ځواکي اخته دي ، او په سلو کې ۶-۷ پوری له همدې امله مری ، د هیواد ۴۴ وگړي د بیلا بیلو کمبود خوراکي توکو ستونزه لري .
- * که د اوبو څخه سمه گټه واحستل شي په کرڼه او مالدارۍ کې کوم بدلون راځي ؟
- د کرنې او څارویو محصولات به څو برابره زیات شي د کورنۍ د اړتیا په برسیره به د صادراتو په برخه کې پرمختګ وشي.....
- * هغه لاملونه چې د هیواد د کرنې او مالدارۍ په پرمختګ ، پراختیا او مخدودیت باندې اثر لري ولیکئ ؟
- لکه : طبعی ، بشري ، اقتصاد او سیاسي لاملونه دي .

انرژی او د هغه اهمیت

*انرژی تعریف کړي ؟

انرژی هغه ځواک یا قوت دی چې په هغې سره په صنایعو ، ماشینونو او صنعتي تولیداتو کې خوځښت راځي .

* د انرژی څو سرچېنې پیژنئ نومونه یې ولکئ ؟

د نرژي مهمې سرچېنې لمر ، اوبه ، ډبرو سکاره ، نفت او گاز

* ولی د ډبروسکاره د انرژی د مهمو توکو څخه شمیرل کېږي ؟

ځکه چې د نورو سرچېنو په نسبت ارزانه دي .

* د نفتو په اړه په کوم کال زمونږ په هیواد کې څیړنې پیل شوي ؟

په ۱۳۱۵ ه کال کې د افغانۍ او بهرنیو جیولوجیستانو په مرسته څیړنې پیل شوي .

* د طبعي گاز څخه په کومو برخو کې کار احستل کېږي او هم واضع کړئ چې اوبو برېښنا نه چېرته گټه احستل کېږي ؟

د دواړو څخه به کورنو روښانه ولو د تودولو ، پخلۍ ، او صنعتي کارخانو او برقي وسایلو کې ورڅخه گټه اخیستل کېږي .

* د لمړیزې برېښنا څخه په کومو کارونو په برخه کې کار اخیستل کېږي ؟

لمريز پمپونو ، د اوبو لگولو ، لمريز څراغونو او نورو کې گټه اخیستل کېږي ، د اوبو او انرژی وزارت په پام کې لري چې د کونډ او کوکچې په سیندونو باندې د ۸ میلیارد ډالرو په لگښت بندونه جوړ کړي .

د انرژی د نوی کېدو او نه نوی کېدو سرچېنې

* د انرژی سرچېنې په څو ډوله دي د مثال سره یې ولیکئ ؟

په دوه ډوله دي اول نوی کېدونکي لکه لمر ، اوبه ، باد او دوهم نه نوی کېدونکي لکه نفت ، گاز ، ډبروسکاره .

* د انرژی نوی کېدونکي سرچېنې کومې دي تشریح یې کړي ؟

د انرژۍ نوی کېدونکې سرچېنې هغه دی چې په طبیعت کې په پوره اندازه پیدا کېږي ، تل موجودي وی ، او پای ته نه رسیدونکې وي .

*** د انرژۍ نه نوی کېدونکې سرچېنې کومې دی تشرېح یې کړي ؟**

دا هغه سرچېنې دی چې په طبیعت کې په کمه اندازه پیدا کېږي ، او وروسته د څه مودې د دې زیرمې پای ته رسیږي او انسان نه شی کولای چې په دومداره توګه ورڅخه ګټه واخلی .

*** د انرژۍ نوی کېدو او نه نوی کېدو تر مینځ فرق څه شی دي ؟**

د انرژۍ نوی کېدونکې په طبیعت کې په پوره اندازه پیدا کېږي ، د طبیعت د ککړتیا لامل نه ګرځي ، او پای ته نه رسیدونکې دي ،

او نه نوی کېدو انرژۍ په طبیعت کې په کمه اندازه پیدا کېږي ، د طبیعت د ککړتیا لامل ګرځي ، او پای ته رسیدونکې دي .

برېښنا

*** د برېښنا څخه د مهمې سرچېنې په توګه په کومو ځایونو کې کار اخیستل کېږي ؟**

په ټولو صنعتي او اقتصادي چارو کورونو ښارونو او برقي وسایلو کې کار اخیستل کېږي .

*** په افغانستان کې د برېښنا لومړي دستگاه د کوم پاچا او په کوم کال جوړه شوه ؟**

د عبدالرحمن خان په وخت کې او په ۱۲۷۵ ه ل کال .

*** ۱۲۹۰ ه ل کال په جلال اباد کې څومره کېلو واټ ظرفیت سره د برېښنا ماشین په کار واچول شو ؟**

۱۲۹۰ ه ل کال په جلال اباد کې د ۱۹ کېلو واټ په ظرفیت یو ماشین د براس په واسطه په کار واچول شو .

*** په پغمان کې په کوم کال او څومره ظرفیت او څو کېلو واټ سره کوچنۍ دستگاه په کار واچول شوه ؟**

په پغمان کې ۱۲۹۶ ه ل کال ۱۵ کېلو واټه په وړتیا له براس څخه برېښنا د تولید یوه کوچنۍ دستگاه په کار واچول شوه .

*** د ماسټر پلان له مخې افغانستان د څومره میګاواټه برېښنا قابلیت لري او د دې جملې څخه څومره یی**

خړارتي او څومره یی اوبو ده ؟

د ماسټر پلان له مخې افغانستان ۲۴۰۰۰ میګاه واټه برېښنا وړتیا لري چې ۲۳۰۰۰ یی اوبو او پاتي نوره

یی خړارتي ده .

*** ۱۹۷۶ م کال په نړۍ کې د برېښنا د سړۍ سر تولید اندازه په یو ساعت کې څومره وه او په همدې کال**

کې په افغانستان کې د سړۍ سر تولید اندازه څومره وه چې د نړۍ په سطحه څو واری کمه وه ؟

په ۱۹۷۶ م کال کې په نړۍ کې د سړۍ سر اندازه په یو ساعت کې ۱۷۱۴ کېلو واټه وه او په همدې کال

په افغانستان کې د سړۍ سر اندازه یو ساعت کې ۴۱ کېلو واټه وه چې د نړۍ په سطحه ۴۲ ځله کمه وه .

*** د افغانستان د اوبو برېښنا بندونو نومونه ولیکئ ؟**

د نغلو بند ، درونټي بند ، سروبي بند ، کجکي بند ، ماهیپر بند او جبل السراج بند .

د اوبو برېښنا

*** د کومه پیرۍ کې برېښنا د انرژۍ یوې مهمې سرچېنې په توګه پیژندل شوی ده ؟**

د ۲۰ پیرۍ له نیمایۍ را وروسته په صنعت او د بشریت ژوند په ټولو برخو کې برېښنا د انرژۍ د یوې

مهمې سرچېنې په توګه پیژندل شوی ده .

*** د لومړۍ سړوې له مخې افغانستان سیندونه په یو ساعت کې د څومره اوبو انرژۍ وړتیا لری ؟**

د افغانستان له سیندونو څخه په یو ساعت کې ۲/۵ میلونه کپلو واته برېښنا ترلاسه کېدای شي .

*** په اوسنۍ وخت کې برېښنا د کومو سرچینو څخه ترلاسه کېږي ؟**

په اوسنۍ وخت کې نه یوازې د سیندونو څخه بلکې له خراتۍ سرچینو لکه : ډبرو سکاره ، نفتو او گازو څخه تر لاسه کېږي .

جبل السراج

*** دا برېښنا په کوم سیند جوړه شوی په کوم کال یې کار پیل شوی او په کوم کال یې کار پای ته رسیدلي د برېښنا ظرفیت څومره او چېرته په مصرف رسېږي ؟**

دا برېښنا د سالنگ په سیند جوړه شوي په ۱۲۹۴ هـ ل کال کې کار پیل شوی او په ۱۲۹۹ هـ ل کال کې کار پای ته رسیدلي درې توربینونه لري چې مجموعی ظرفیت یې ۱۵۰۰ کپلو واته دي په دی باندې جبل السراج ، چاریکارو ، د ښارونو په روښانه کولو او د گلېهار فابریکه په کار اچولو کې ور څخه کار اخیستل کېږي .

د وردگو د چک برېښنا بند

*** دا د برېښنا بند په کوم کال جوړ شوي وړتیا یې څومره او چېرته په مصرف رسېږي ؟**

د چک د برېښنا بند په ۱۳۱۶ هـ ل کال د عوایی په میاشت کې جوړ شوي چې په ساعت کې ۳۳۰۰ کپلو واته توان لري او په کابل کې په مصرف رسېږي .

د پلخمری برېښنا بند

*** دا بند په کوم کال جوړ شوي څومره ظرفیت لري او چېرته په مصرف رسېږي ؟**

دغه بند په ۱۳۲۰ هـ ل کال د کندوز پر سیند جوړ شوی په یو ساعت کې ۴۸۰۰ کپلو واته وړتیا لري د بغلان په نساجي فابریکې ، د موټرو ترمیم په فابریکې او د بغلان ښار په روښانه کولو کې مصرفیږي .

د کجکي برېښنا بند

*** د کجکي برېښنا بند کار په کوم کال شروع شوی او په کوم کال ختم شوي دا بند په کوم ځای کې جوړ شوي او ظرفیت یې څومره ده ؟**

د جوړلو کار یې په ۱۳۳۰ هـ ل کې پیل او په ۱۳۳۲ هـ ل کال کې ختم شو د هلمند کجکي په ولسوالۍ کې جوړ شوي او د تولید ظرفیت یې ۳۳۰۰۰ کپلو واته دي .

د سروبي اوږد برېښنا بند

*** د سروبي د برېښنا بند کار په کوم کال شروع شوي او په کوم کال ختم شوي ظرفیت یې څومره او بجلۍ یې په کوم ځای کې په مصرف رسېږي ؟**

کار یې په ۱۳۳۰ هـ ل کال کې پیل او په ۱۳۳۶ هـ ل کال کې پای ته ورسید د دې دستگاه اوسنۍ ظرفیت یې په یو ساعت کې ۲۲۰۰۰ کپلو واته دی ، او مصرف یې د کابل ښار روښانه کولو د گلېهار فابریکې او د مرکز د یو شمیر صنعتی موسیسو کې کار اخیستل کېږي .

د ماهیپر د برېښنا بند

*** ماهیپر د برېښنا بند کار په کوم کال شروع شوي او په کوم کال ختم شوي ظرفیت یې څومره او بجلۍ یې په کوم ځای کې په مصرف رسېږي ؟**

د ماهیپر بند کار په ۱۳۳۱ ه ل کال کې پیل او په ۱۳۴۵ ه ل کال کې ختم شوی ، او ظرفیت یی چې هر دربین یی په یو ساعت کې ۲۲۰۰۰ (تول ۶۶۰۰۰) واټه بریښنا تولیدوي ، او په کابل کې په مصرف رسیږي .

درونټي بریښنا فابریکه

✱ درونټي بریښنا کار په کوم کال شروع شوي او په کوم کال ختم شوي ظرفیت یی ټول څومره او بجلی یی په کوم ځای کې په مصرف رسیږي ؟

د درونټي بریښنا کار په ۱۳۳۲ ه ل کال کې پیل او په ۱۳۴۳ ه ل کال کې ختم شوي ظرفیت یی په یو ساعت کې ۱۲۰۰۰ کپلو واټه دي ، او مصرف یی جلال اباد ښار روښانه کول صنعتی موسیسو او د ۳۲۵۰۰ جریبه ځمکو ته اوبو پمپ کولو لپاره کار اخیستل کېږي .

د نغلو بریښنا بند فابریکه

✱ د نغلو بند فابریکه په کوم ځای کې جوړه شوی د دې فابریکې کار په کوم کال شروع شوی او په کوم کال ختم شوی ظرفیت یی څومره بریښنا یی چېرته په مصرف رسیږي او موخي یی کومی وي ؟
د کابل ښار په ختیځ ۷۰ کپلو مترو په واټن جوړ شوی ، او کاری یی په ۱۳۳۹ کې پیل او په ۱۳۴۶ ه ل کال کې ختم شوی ، ظرفیت یی څلور دربینونه لری چې ټوله وړتیا یی په یو ساعت کې ۱۰۰۰۰۰ کپلو واټه ده او بریښنا یی په کابل کې په مصرف رسیږي او موخي یی د سروبي اوسنیو او وروستیو فابریکو لپاره د اړتیا وړ اوبو زیرمه کول .

د ازبکستان د بریښنا شبکه

✱ د ازبکستان د بریښنا د پروژې کار په کوم کال شروع شوی لومړی برخه ، دوهمه برخه او درېمه برخه کار یی د کوم ځای نه تر کوم ځای پوری او ظرفیت یی څومره دی ؟
د ازبکستان د بریښنا د پروژې کار په ۱۳۸۶ ه ل کال کې پیل شو ، لومړی برخه : له ازبکستان څخه تر حیرتانو پوری د ۵۳ کپلو مترو په اوږدوالی د ۲۲۰ کپلو واټو د بل سرکت مزي غځول او د بریښنا لیردول ، دوهمه برخه : د مزار شریف له نایب اباد څخه ۲۲۰ کپلو واټه د بل سرکت مزي د ۲۳ کپلو مترو په اوږدوالی غځول او لیردول ، درېمه برخه : له نایب اباد څخه تر پلخمری پوری د ۱۶۴ کپلو مترو په اوږدوالی ۲۲۰ کپلو واټه بریښنا مزي غځول او د بریښنا لیردول .

حرارتي بریښنا

✱ د حرارتي بریښنا د سون توکي څه شی دی ولیکئ ؟
د حرارتي بریښنا سون توکي د ډبرو سکارو ، نفتو ، او گازونه دي .
✱ لومړی ډیزلی بریښنا په کوم کال په کابل کې جوړه شوه ؟
لومړی ډیزلی بریښنا په ۱۳۵۱ ه ل کال کې په کابل کې جوړه شوه .
✱ بله د کوچني فابریکه په ۳۰۰ کپلو واټو په ظرفیت د څه په خاطر جوړه شوه ؟
د کندهار د وړی اوبدلو په خاطر جوړه شو .
✱ د انرژي او اوبو وزارت د راپور له مخی ۱۳۸۵ ه ل کال کې د حرارتي بریښنا د ټولو فابریکو ظرفیت څومره وه او د ټول هېواد فابریکو په سلو کې څوومه برخه جوړوله ؟

ټولو فابريكو په يو ساعت كې ۴۲/۷ زره كېلو واټه ته رسېده او ټول هيواد په سلو كې ۱۲/۵ جوړله .

د مزار شريف حرارتي برېښنا فابريکه

✱ دا حرارتي برېښنا په کوم ځای کې جوړه شوی او ظرفیت یې څومره او د سون توکي یې څه شی دی او چپرته په مصرف رسیري ؟

د مزار شريف د ښار لويديځ په ۲۰ كېلو مترو واټن موقعيت لري او ظرفيت يې په يو ساعت كې ۳۶ زره كېلو واټه دی او د سون توکي يې گاز دی چې د جوزجان څخه په نل ليکه كې ليږدول كېږي او ۲۴ زره كېلو واټه يې برېښنا د كېمياوي سرې فابريکې لپاره او ۱۲۰۰۰ زره كېلو واټه برېښنا يې د مزار شريف د ښار روښانه كولو لپاره په پام كې نيول شوي .

د هرات او کندهار د ښارونو حرارتي برېښنا فابريکه

✱ د کندهار په ښار کې لومړۍ حرارتي برېښنا فابريکه په څومره ظرفيت په کار پيل کړ او اوس يې ظرفيت څومره دی همدارنگه د هرات د برېښنا حرارتي شبکه څومره ظرفيت لري او د سون توکي څه شی دي ؟

لومړۍ حرارتي برېښنا فابريکه په ۳۰۰۰ كېلو واټو په ظرفيت سره په کار پيل وكړ او اوس يې ظرفيت ۱۲۰۰۰ كېلو واټه دی ، هرات د برېښنا حرارتي دستگاه په يو ساعت كې ۱۲۰۰۰ كېلو واټه ظرفيت لري چې د ډيزلو پرته پکې ډبرو سکاره هم سوځي .

کابل د برېښنا حرارتي فابريکه

✱ د کابل ښار په شمال د خيرخاني ميني ترڅنگ د حرارتي برېښنا دستگاه د جوړلو کار په کوم کال شروع شوی او په کوم کال ختم شوی د دې فابريکې ظرفيت څومره دی او همدارنگه يوه بله شبکه حرارتي برېښنا دستگاه څوکېلو واټو په ظرفيت او د کابل په کوم ځای کې موقعيت لري جوړه شوي ده ؟ د کابل ښار په شمال د خيرخاني ميني ترڅنگ د حرارتي برېښنا د جوړلو کار په ۱۳۵۵ ه ل کال کې پيل او په ۱۳۵۷ ه ل کال کې ختم شوی د ۴۵ زرو كېلو واټه برېښنا ظرفيت لري . د کابل ښار ختيځ ته د هودخيلو په سيمه کې د برېښنا يوه بله حرارتي فابريکه ده چې په يو ساعت کې ۴۳/۶ كېلو واټو په ظرفيت جوړه شوي .

د ډبرو سکاره او زموږ په هيواد کې د هغو کانونه

✱ زموږ په هيواد کې د ډبرو سکارو سروې او څيرني په کوم ځای او د چا له خوا وشوي ؟

د افغانستان د ډبرو سکارو زيرمو په اړه څيرني او سروې د لومړۍ ځل لپاره په ۱۳۲۰ ه ل کال کې د هندي جيولوجيستانو هيئات له خوا د کهمرد، اشپشتي ، صوف دري ، تاله او برفک سيمو کې وشوي .

✱ د افغانستان په کومو سيمو کې د ډبرو سکارو لوي زيرمي شته ؟

په شمال کې د ډبرو سکارو ډيرې لوی زيرمي شته چې پراخه سيمه يې نيولي ده دغه سيمه د تخار څخه تر هرات پورې غځيدلي .

✱ د افغانستان د کومو ځايونو څخه زيات د ډبرو سکاره رايستل کېږي ؟

کرکر ، اشپشتي ، کرخ ، سبزکو ، صوف دره او بنګي څخه خو زياتره يې کرکر او اشپشتي سيمي دي .

د صوف درې د ډبرو سکارو کان

***** دا کان چېرته موقعیت لري زیرمې یې څومره اټکل شوي د کومو لاملونو له کبله ورڅخه کمه گټه اخیستل کېږي او سکاره یې چېرته په مصرف رسیږي ؟
په سمنگانو کې موقعیت لري زیرمې یې ۷۴ میلیونو ټنو ته رسیږي لامل یې دا دی چې یو خو صنعتی مرکزونو څخه لیری دی او بل دا چې د لیږدولو وسایل مخدود او امکانات په لاس کې نشته او په کابل بلج کې په مصرف رسیږي .

د اښپشتي ډبرو سکارو کان

***** د دې کان د موقعیت په اړه معلومات ولیکئ ، دا کان د کبمیت او کفیت له مخې ډیر اهمیت نه لري ولی ، د کان زیرمې څومره اټکل شوي او چېرته په مصرف رسیږي ؟
دغه کان د پلخمرې د صنعتی ښار جنوب ته په ۱۱۰ کپلو مترو په واټن کې د بغلان ولایت د سیغان په سیمه کې پروت دي ، دا ځکه چې د جوړښت له مخې پیچلی او د هغه رايستلو په برخه کې سونزی دي د دغه کان زیرمې ۵۰۰ زرو ټنو ته رسیږي د دولتي ادارو ، روغتونونو او د کابل ښار لپاره ورڅخه کار اخیستل کېږي .

د کرکر د ډبرو سکارو کان

***** دا کان چېرته موقعیت لري ظرفیت یې څومره اټکل شو په ۱۳۸۷ ه ل کال کې د دې کان څخه څومره سکاره رايستل شوي دي ورځیني تولید یې په منځیني توګه څومره او سکاره یې چېرته په مصرف رسیږي ؟
د کرکر کان د پلخمرې ښار څخه لس کپلو متره لېږي جنوب ختیځ ته د کرکر له غره سره پروت دي ، ۱۵ میلیونه ظرفیت لري ، په ۱۳۸۷ ه ل کال کې ددغه کان څخه ۳۸۰۰ ټنو څخه زیات سکاره ايستل شوي او ورځیني تولیدات یې په منځیني توګه ۳۰۰ څخه تر ۴۰۰ ټنو پورې دی ، او مصرف یې د پلخمرې سیمتو فابریکه ، بټیو او په کابل کې په مصرف رسیږي .
دا کان ولی د زیات اهمیت وړ دي ؟

***** نوموړی کان د پلخمرې صنعتی مرکزونو ته نژدې پروت دی او د بلی خوا د کابل کنډز د لویې لارې په خوا کې پروت دي نو ځکه د اهمیت وړ دي .

د هرات ډبرو سکارو کان

***** د دې کان موقعیت په اړه معلومات ولیکئ اټکلی زیرمې یې څومره دی په کوم کال باندې حصوصي سکتور ته وسپارل شول د دې کان کلنی تولیدات څومره او کلنی عاید یې څومره او سکاره یې چېرته په مصرف رسیږي ؟
دغه کان د هرات ولایت ختیځ کې ۱۱۰ کپلو مترو په واټن د سبزک غاښي څخه لاندې واقع دی د کرح سیند پورته خوا ته موقعیت لري زیرمې یې ۹/۵ میلیونه ټنه ښودل شوي ، دغه کان ۱۳۸۶ ه ل کال کې حصوصي سکتور ته وسپارل شو کلنی تولیدات یې ۴۰ زره ټنه او کلنی عاید یې ۲۰ میلیونه دي مصرف یې هرات ښاروالی او فرقه ورڅخه کار اخلي .

د هیواد د نفت لرونکي حوزي

***** په ۱۳۳۳ هـ ل کال کې د کومي کمپنۍ لخوا په منظمه توګه د نفتو سروې په کوم ځای کې ترسره شوي ؟

په ۱۳۳۳ هـ ل کال کې یوې سویډني کمپنۍ د نفتو د پلټنې چارې په منظمه توګه د سرپل په ولایت کې پیل او د پام وړ بریالیتوبونه یې ترلاسه کړل .

***** د شوروي اتحاد متخصصینو لخوا په کوم کال په کوم ځای کې څومره مربع میله ساحه کې د نفتو پلټنې شوي ؟

د شوروي اتحاد متخصصینو په مرسته د مزارشریف او اندخوی ترمنځ د افغانستان په شمال کې په ۴۶۰۰ مربع میله ساحه کې د نفتو پلټنې پیل شوي
په ۱۳۳۸ هـ ل کال کې .

***** د هغو ولایتونو نومونه ولیکئ چې د نفتو زیرمې پکې تر سترګو کېږي او هم ولیکئ چې یوازینۍ د نفتو تثبیت شوی زیرمه د څه په نوم یادیږي او په کوم ځای کې ده ؟
هرات ، شبرغان ، میمنې ، کندز ، تالقان ، مزارشریف او نورو سیمو کې د نفتو زیرمې ترسترګو شوي ، او د نفتو یوازینۍ تثبیت شوی زیرمه په جوزجان کې ده او د انگوت په نامه یادیږي .

د انگوت د نفتو کان

***** د ۱ کان چېرته موقعیت لري او طبقې یې د څو څخه تر څو پورې دی جولوژیکي زیرمې یې څومره او د رایستلو زیرمې څومره دی ؟

د سرپل ښار څخه پنځه کبلو متره ختیځ کې پروت دی چې د نفتو طبقې یې د ۱۱۰۰ نه تر ۱۲۰۰ مترو پورې تر سترګو کېږي ، جیولوژیکي زیرمې یې ۷/۱ میلیونو ټنه او ایستل کېدو وړ زیرمې یې ۲،۰۶ میلیونو ټنه ده .

د اف دریا د نفتو کان

***** دا کان چېرته موقعیت لري ټولې زیرمې څومره او د ګټې وړ زیرمې څومره دي ؟
د سرپل څخه لس ټنه کبلو متره ختیځ کې دي ټولې زیرمې یې ۱۲ میلیونو ټنه ښودل شوي او د ګټې وړ زیرمې یې څلور میلیونو دي .

د قشقرې د نفتو کان

***** دا کان چېرته موقعیت لري اټکلې زیرمې څومره او د رایستلو زیرمې څومره دی ؟
د سرپل جنوب ختیځ ته په ۱۲ کبلو متره کې پروت دی جیولوژیکي زیرمې یې ۱۹،۶ میلیونو ټنه او د ایستلو وړ زیرمې ۶،۳۸۱ میلیونو ټنه نفت ښودل شوی .

د زمرد سای د نفتو کان

***** دا کان چېرته موقعیت لري او اټکلې زیرمې یې څومره او د ایستلو وړ زیرمې یې څومره دي ؟
د شبرغان ښار د جنوب لویدیځ په ۶۰ کيلومترکې کې پروت دي زیرمې یې ۹،۱۹ میلیونو ټنه او د ایستلو وړ زیرمې یې ۳،۴ میلیونو ټنه دي .

فلزات

✱ هغه لومړی فلز چې انسانانو وپيژندل کوم وه او هغه چې دوهم ځل یی وپیژاند کوم او ولیکئ چې زموږ په هیواد کې د کومو فلزاتو کانونونه شته ؟

هغه لومړی فلز چې انسانانو وپیژاند مس وه او دوهم اوسپنه وه ، زموږ په هیواد کې د یو شمیر فلزاتو لکه : مس ، اوسپنه ، سرب ، جست ، کروم او گرانبه فلزات لکه : سرو زر او سپینو زرو زیرمې شته .

✱ د اوسپنې زیرمې زموږ د هیواد په کومو سیمو کې شته د اټکلی زیرمو په واضح کولو سره یی ولیکئ ؟

د کندهار په خاکریز کې چې اټکلی زیرمه یی ۸،۲۳ میلیونه ټنه بنودل شوي ، د هرات د عوریانو کان ، بدخشان د سیاه دری کان چې اټکلی زیرمه یی ۴۰ نه تر ۴۵ میلیونو ټنه ده ، د پغمان والسوالی د اوسپنې کان چې اټکلی زیرمه یی ۱،۳۸ میلیونو ټنو ته رسیږي او د جبل السراج د اوسپنې کان چې اټکلی زیرمه یی ۸ میلیونو ټنو ته رسیږي .

خاجی مګ اوسپنې کان

✱ دا کان چېرته موقیعت لري د اوسپنې اټکلی زیرمه څومره او دوهمی اټکلی زیرمې څومره او د اوسپنې سلنه یی څومره ده ؟

د بامیان جنوب ختیځ په ۴۵ کبلو متره کې پروت دي اټکلی زیرمې یی ۱،۸ میلیارد ټنه بنودل شوی او سلنه یی ۶۳،۵ بنودل شوی . د کانونو وزارت نوي شمیرنی د دغه کان ثبت شوی زیرمې ۱۱۰ میلیونه ټنه او اټکلی زیرمه یی ۲۰۷۰ میلیونه بنودلی ده .

مس

✱ د افغانستان په لسو ولایتونو کې څو د مسو کانونونو زیرمې شته د کوم ځای څخه تر کوم ځای پوری دی ؟

د افغانستان په لسو ولایتونو کې ۱۲ زیرمې شته د فراه څخه تر کندهار پوری پراخه ساخه یی نیولی ده .

✱ د کابل په مربوطاتو کې د مسو کانونونه په کومو ځایونو کې شته د سلنه سره یی نومونه هم ولیکئ او هم ولیکئ چې د زابل کنډلان د مسو کان زیرمه څومره ده او د مسو اندازه په سلو کې څو ده ؟

د مسو طبقو کانونونه په تغر خورد کابل او ان چهلستون په غرونو کې تر سترگو کېږي ، د کابل په درېند کې (د عینک له کان څخه ۸-۹ کبلو متره) په خطی بڼه پروت دی چې د مسو اندازه یی په سلو کې ۰،۸۵ — ۱،۵۵ پوری ده او د زابل په ولایت کې د کنډلان په سیمه کې ثبت شوی چې د مسو اندازه یی په سلو کې ۰،۶۲ څخه تر ۱،۲ پوره ده ټوله زیرمه یی ۵ نه تر ۸ میلیونو ټنو پوری اټکل شوي ده .

د لوګر د عینک مسو کان

✱ دا کان چېرته موقیعت لري د مسو اندازه یی څومره او اولنی اټکلی زیرمه څومره او د وزرات نویو شمیرو له مخی یی اټکلی زیرمه څومره ده ؟

د کابل ښار جنوب ختیځ ته پروت دی د مسو اندازه یی ۱،۲ نه تر ۱،۵ پوری ده او اټکلی زیرمه یی ۴ میلیونه ټنه ده او د نویو شمیرو له مخی یی اټکلی زیرمه ۱۱ نه تر ۱۳ میلیونه ټنه بنودل شوي .

✱ د هغو سیمو نومونه ولیکئ چې مس زیرمې د ارزښت وړ وي ؟

د مسو کان زیرمې د هرت په شیدا ، بادعیس ، فرا ، هلمند ، کابل ، غزنی بامیان ، غوربند ، اندراب ، بغلان او سرپل کې هم د ارزښت وړ دي .

سره زر

* د افغانستان په کومو سیمو کې سره زر شته او هم ولیکئ چې د هر یو ټن کانی توکو کې څومره سره زر شته ؟
مهم کانونه یی د بدخشان په یفتل او د غزنی په مقر کې شته او په هر ټن کانی توکو کې د ۱ څخه تر ۸۵ گرامو پوری سره زر شته .

سپین زر

* د افغانستان په کومو سیمو کې سپین زر شته نومونه یی ولیکئ ؟
د سپینو زرو زیرمې په پنجشیر له عمرو څخه تر خاواک پوری هرات سیمه کوه او د بی بی گوهر کوه په سیمه او د کندهار په خاکریز کې شته .

د سربو او جستو کانونونه

* د افغانستان په کومو سیمو کې د سربو او جستو زیرمې شته او هم د سربو او جستو اټکلې زیرمې ولیکئ ؟
په کندهار او د بی بی گوهر د سربو او جستو کان نوم اخیستلای شو چې ۲۱۱۰۰ ټنه جست او ۵۵۰۰ ټنه سرب بنودل شوی دي .

د کرومو ډبرو کانونونه

* د افغانستان په کومو سیمو کې شته او هم ولیکئ چې د حوست او د میدان وردک کرومو ډبرو کانونونو رايستلو کلنی اندازه څومره ده
د حوست ، میدان وردکو ، لوگر ، مخمد اغی کلنگار او د کندهار په سیمو کې شته ، د حوست د کرومو رايستلو کلنی اندازه ۷۳۰۰۰ ټنه بنودلی ده او د میدان وردکو هغه یی ۴۰۰۰۰ ټنه بنودلی ده .

د فلزاتو کانونونو اقتصادي اهمیت

* کوم شرایط باید برابر شی چې فلزات په پراخه اندازه راویستل شي ؟
د هیواد فلزی زیرمې پانگی اچونی ، تخنیکي وسایلو ، د فنی پرسونل او د هیواد دننه او بهر د خرڅلاو بازار په چمتو کېدو سره په پراخه اندازه رايستل کېدای شي ؟
* د فلزاتو د ارزښتونو په اړه معلومات ولیکئ او د هیواد په پرمختګ کې د فلزاتو رول څه شی دی ؟
فلزات ځانګړی اقتصادي ارزښت لري د کرنی ، سوداګری ، تخنیک او د ژوند په نورو چارو په برخو کې اقتصادي فعالیتونه پرمختګونه د فلزی صنایعو له پراختیا سره اړه لري ، فلزی زیرمې د هیواد صنعت کېدو د خلکو ژوند کچې لوړیدو او د اقتصادي پراختیا لپاره مهم دي .
* د هغو فلزاتو نومونه ولیکئ چې د زنگ ضد ځانګړتیاوی لری ؟
قلغی ، سرب او نکل د زنگ ضد ځانګړتیاوي لری .
* د فلزاتو څخه په کومو برخو کې کار اخیستل کېږي ؟
د سرو زرو څخه د ګانو او پولی واخذ د پشنوونې په توګه په بانکونو کې کار اخیستل کېږي او له سپینو زرو څخه په نقره یی مسکوکاتو او ګانو کې کار اخیستل کېږي اوسپنه د تخنیکي وسایلو لپاره او نور فلزات لکه المونیم مس چې د بریښنا او تودوخې د لیردولو لپاره کار اخیستل کېږي .
* د مسو او جستو د یو ځای کېدو څخه څه په لاس راځي او څه شی ورڅخه جوړیږي ؟

د د مسو او جستو د يوځای کېدو څخه برنج په لاس راځي او د سماوارونو ،چلمچي گانو ، دروازو په دستگيرونو او نورو برنجي وسايلو په جوړلو کې ورڅخه کارخلي .

د ودانۍ د ډبرو کانونونه

✱ د هغو ډبرو نومونه وليکئ چې په ودانۍ کې ورڅخه کار اخستل کېږي ؟

گرانيت ، بزلت ، متحوله ، رحام او د مرمر ډبرې په کې کارېږي .

گرانيت (خارا) ډبرې

✱ دا ډبرې د کومو منرالونو څخه جوړې دي او د هيوادپه کومو ځايونوکې شته او چېرته ورڅخه کار اخيستل کېږي ؟

دا ډبرې د درو منرالونو څخه جوړې دي ۱ فلدسپار ۲ کوارتز ۳ مايکا چې بنې نمونې د دانا تر څنگ غرونو او نورو غرنيو سيمو ډبرو لکه سالنگونو کې تر لاسه کېږي د ودانيو په زينو ، تهداونو ، بنسټونو او سرکونو کې ورڅخه کار اخيستل کېږي .

بزلت ډبرې

✱ دا ډبرې چېرته وي او د افغانستان په کومو برخو کې پيدا کېږي د کومو منرالونو څخه جوړې او چېرته ورڅخه کار اخيستل کېږي ؟

دا ډبرې د اور عورځونکو يا اتشفشان په غرونو کې پيدا کېږي د افغانستان په غرنيو سيمو کې شته د پيروکسين ، فلدسپار ، اليوين او ځينې نورو منرالونو څخه جوړې دي او د ودانيو په تهداونو کې ورڅخه کار اخيستل کېږي .

متحوله ډبرې

✱ د دې ډبرو د جوړښت په اړه معلومات وليکئ ؟

په دريابونو کې د رسوب او اهکې ډبرو څخه رامېنځته کېږي د وخت په تيريدو او د تودوخې له امله په مرمرو بدليږي او د دې ډبرو زخيري زموږ په هيواد کې ډبرې دي .

د رخام او مرمرو ډبرې

✱ دا ډبرې څنگه مينځته راځي او کوم قسم ښکلا پيداکوي او دا ډبرې د افغانستان په کومو سيمو کې شته نومونه يې وليکئ او د دې ډبرو څخه په کومو شيانو کې استفاده کېږي ؟

حالص مرمر سپين رنگ لري دا اهکې ډبرې دي چې د فشار او تودوخې له امله يې ښه بدلون کوي د پري کېدو او تخنيکي پاليش په واسطه جلا او ښکلا پيدا کوي د ننگرهار په خوريانو او اچين سيمه ، د هيرات ولايت د چشت په سيمه کې او د ميدان وردک د کوټه غشرو په سيمه کې د مرمرو ډبرې پيداکېږي د کابل په ولايت کې بادام باغ ريشخور ، قرغي او تره خيلو کې پيداکېږي ، د ودانيو په ښکلا د چاپو خوړلو ميزونو ، لوښو ، زيارتونو او خټې د مجسمو په جوړولو کې په کارېږي .

قيمتي ډبرې

✱ د قيمتي ډبرو نومونه وليکئ ؟

قيمتي ډبرې لکه : الماس ، لاجورد ، لعل ، ياقوت څخه عبارت دي .

الماس

* د الماسو د خواصو په اړه معلومات په څه شی کې ورڅخه کار اخیستل کېږي او د افغانستان په کومو سیمو کې پیدا کېږي ؟

الماس د نورو تیږو په پرتله ډېر کلکوالی او ټینګوالی او روښنګ لري د جیولوژۍ پوهان وایی چې بدخشان په مرکزی سیمو ، لوګر او غوربند کې د الماسو د پیدا کېدو امکان شته . او د ځینو شیانو د تراشلو او پری کولو کې ورڅخه کار اخیستل کېږي .

لاجورد

* د لاجوردو ایستل څو کاله پخوا په کوم ځای کې شروع شوي او په اوسني بڼه یی رایستل په کوم کال کې شروع شوي ؟

ډیر پخوا څلور زره یا پنځه زره کاله څخه یی د بدخشان د جرم ولسوالۍ د حضرت سغید په کلی کې ایستل پیل شوی خو په اوسنۍ بڼه یی تولید ۱۹۳۴ م کال څخه پیل شوي .

* په افغانستان کې د لاجوردو ټولی زیرمې څومره دی او یوازی د بدخشان سرسنگ کان زیرمې څومره اټکل شوی دی ؟

ټولی د لاجوردو زیرمې ۱۲۹۰ ټنه دی ۲۷ سیمو څیرنه شوی ده او د بدخشان سرسنگ کان زیرمې ۱۴۱ ټنه لومړۍ درجه او ۶۵ ټنه دوهمه درجه اټکل شوي دي .

* د افغانستان هغه لاجورد چې د لندن په موزیم کې کېښودل شول څو کاله پخوا ایستل شوي وو او په افغانستان کې هر کال څومره لاجورد رایستل کېږي ؟

هغه لاجورد چې د لندن په موزیم کې ایښودل شوي د افغانستان لاجورد دی چې ۳۸۰۰ کاله پخوا ایستل شوی . او په افغانستان کې هر کال ۵ - ۱۰ ټنو پوری لاجورد ایستل کېږي .

* لاجورد په کومو رنگونو پیدا کېږي د سوداګریز بازار له پلوه په څو درجو ویشل شوی او د لاجوردو استعمال چېرته کېږي ؟

لاجورد په تیاره ابي ، روښان ابي ، تیز ابي او شنه روښانه رنگونو پیدا کېږي ، د سوداګریز بازار له پلوه په پنځه ډوله دی ۱ لومړۍ درجه ۲ دومه درجه ۳ درېمه درجه ۴ څلورمه درجه ۵ پنځه درجه . یوازی په گانو او زینتي وسایلو کې کارول کېږي .

لال

* د لال کانونونه د افغانستان په کومو ځایونو کې پیدا کېږي او څه قسم رنگونه لري ؟

لال کانونونه په بدخشان په اشکاشم او د سروبي په جگدک کې دی او د پیازي لال کانونونه د کندهار په حاکریز کې شته او سور ، بنفش ، شین ته ورته ابي او ژیر یا تور رنگونو پیدا کېږي .

یاقوت

* یاقوت څه قسم خواص لري په کوم ځای کې پیدا کېږي او رنگ یی څه قسم دي ؟

د پانی کېدلو وړتیا نه لری درجه یی سخته ده روښانه سور رنگ لرونکي او ځلا یی ښیښی ته ورته ده د سروبي ولسوالۍ د جگدک په سیمه کې په سور او ګلابي رنگونو پیدا کېږي .

زرد

* زرد د افغانستان په کومو سیمو کې پیدا کېږي رنگ یی کوم قسم او زیرمې څومره اټکل شوي ؟؟

زمره د کانونونه د پنجشیر د خنځ بزمال او مکني په سيمو کې پيدا کېږي او د کونړ په باديېل دره کې هم شته دی د پنجشیر زمره شين رنگ او ځينی نور ابي ډوله رنگونه لري او زيرمي يی ۴۴۰ کپلو گرامه اټکل شوی دی .

په افغانستان کې صنايع او د هغو اهميت

* صنعت تعريف کړي ؟

صنعت يو توليدی فعاليت دی چې د غه په ترڅ کې له هغو لومړنيو يا حامو توکو څخه چې د ځمکې تر لاسه کېږي اړتيا وړ شيان او اجناس جوړېږي .

* د صنعتی فعاليت يوه بيلگه تشرېح کړي ؟

د لومړنيو يا حامو موادو لکه د کاني توکو ، کرنيزو توليداتو او نورو د بني بدلون تر څو په وروستيو صنعتی پخو اجناسو واړول شي .

* د ماشيني صنعتی ارزښت په څه کې دي ؟

د صنايعو په تيره بيا د ماشيني صنايعو ارزښت په دې کې دي چې په لږ وخت کې ډېرو موادو بني ته بدلون ورکوي د هغو په څرنگوالی او بيه کې لوړوالی راځي .

* زمونږ هيوادوال د پخوا راهيسی په کومو لاسی دستگاؤو کې په صنايعو بوخت وو .

زمونږ هيواد وال له ډير پخوا څخه په کوچنيو لاسی دستگاه کې په لاسی صنايعو بوخت وه لکه : عالی جوړول ، لمځی ، تغرونه او نور د اړتيا وړ شيان يی ځانته جوړول .

* بايد کوم شرايط برابر شي چې زمونږ زيات شمير ضروری اجناس او مالونه د هيواد دننه توليد شي؟

ملی صنايعو د ملاتړ لپاره غوره اقتصادي پالیسی څخه کار واخلی د فابريکو او کار ځايونو جوړولو ته شرايط برابر شي نو زيات شمير اجناس او مالونه به د هيواد دننه توليد او ملی عايد به لا اوچت شي .

* صنايع په څو ډوله دي ؟

په دوه ډوله دی اول لاسی او دوهم ماشینی .

لاسي صنايع

* زمونږ د هيواد کلیوالی صنعت کارانو به د صنعت په خاطر د کومو موادو نه کار اخیسته .

کلیوالی صنعت کارانو به د څارویو څخه تر لاسه کېدونکو لومړنيو توکو لکه : وړيو ، ويښتانو او د وربښمو د چپنجيو له تارونو او نورو څخه کار اخیسته .

د نباتی توکو لکه : پنبې ، کتان او سندو

کاني توکو لکه : اوسپنې ، مس ، سرو او سپينو زرو او له خټو او نورو څخه .

* د څارویو اليافو څخه کوم مشهور شيان جوړول ؟

هغه د لاسي صنايعو محصولات چې د څارویو د اليافو څخه جوړېږي مشهور يي غالی ، ليمځی ، برک ، تگر ، شړی او نور دي .

* د لاسي صنايعو هغه محصولات چې د مالوچو څخه برابرېږي تشرېح کړي ؟

د لاسي صنايعو هغه محصولات چې د مالوچو څخه جوړېږي دا دي : کرباس ، رختونه ، کشميره ، پټو ، لونگی ، سطرنجی او نور .

* زرگرانو ، مسگرانو او پښانو له فلزاتو څخه کوم شيان جوړول ؟

زرگرانو ، مسگرانو او پښانو له فلزاتو څخه د کار وړ شيان جوړول لکه : يوم ، تبر ، تيشه ، چاقو ، چاره او مسي لوبښي جوړه وله لکه ديگونه او نور او گانې له سرو زرو او سپينو زرو او قيمتي ډبرو لکه لاجوردو او ياقوتو څخه جوړيږي .

ماشيني صنايع

✱ په افغانستان کې ماشيني صنايع د کوم امير په خت کې رامینځته شوي او پرمختللي بڼه يې د کوم امير په وخت کې رامینځته شوه د نوموړي کارخاني نوم څه وه او په دې کارخانه کې کوم شيان جوړيدل ؟ نوې ماشيني صنايع او عصري فابريکې د لومړي ځل لپاره په ۱۸۷۸ م کال کې د امير شيرعلي خان پر مهال او لږ څه وروسته په پرمختللي بڼه د امير عبدالرحمن خان پر مهال د نولسمې پيړۍ په وروستيو کې په هيواد کې رامینځته شو . نوم يې د کابل ماشين خانې وه او په دې کې د توپ ، توپک او حربي مهماتو او سړي او تودې وسلې په گډون حربي مهمات توليد او جوړيدل .

✱ په ۱۳۶۵ ه ل کال په افغانستان کې څو صنعتي فابريکې فعاله وي د دې جملې څخه څو خصوصي او څو دولتي او مختلط سکتور وي ؟

په ۱۳۶۵ ه ل کال کې په هيواد کې ۳۹۱ صنعتي موسسې فعالې او په کار بوختې وې چې له هغو څخه ۲۷۴ د حصوسي سکتور او پاتې ۱۱۷ يې دولتي او مختلط سکتور وې .

✱ د ماشيني صنايعو په کوم ځای کې د رامینځته کېدو امکان شته ؟
په هغو ځايونو کې چې بربښنا او گڼ شمير خلک وي لکه : کابل ، هرات ، مزارشريف ، کندهار ، کندز او ننگرهار .

✱ زموږ د هيواد ماشيني صنايع د کومو لاملونو له وجې ځنډ او ځنډ سره مخ دي ؟
زموږ په هيواد کې د ۳۰ کلنو جگړو له امله .

د توريژم او د هغه اقتصادي ارزښت

✱ توريژم تعريف کړي ؟

توريژم يا گرځندويان يو ډول مسافرت او گرځيدل دي چې موخه يې د بيلا بيلو سيمو علمي څيړنه ، کتنه ، تفريح ، سيل او سياخت دي .

✱ گرځندوی څوک دي ؟

يو گرځندوی هغه څوک دی چې د خپل اوسيدو ځای څخه بهر نورو سيمو ، ښارونو او هيوادونو ته داسي يو سفر وکړي چې د يوې ورځې کم نه وي او د يو کال څخه زيات نه وي .

✱ هيوادونه څنگه کولای شي چې د گرځندوی له پلوه عايدات تر لاسه کړي ؟

نن ورځ زيات شمير هيوادونه هڅه کوي چې په خپلو هيوادونو کې د گرځندوی د ودې او پراختيا لپاره امکانات چمتو او پراخ کړي دا ځکه چې گرځندوی د عايداتو د تر لاسه کولو يوه لاره ده .

✱ د گرځندويو په ارتباط افغانستان د کوم ځانگړي موقعيت لرونکي دي ؟

افغانستان په اسيا کې يوه ځانگړي جغرافيه موقعيت ، تاريخي ، لرغونتوب ، پخوانيو ودانيو ، ښکلي طبيغت ، غوره هوا او د گرځندوي سيمو په لرلو سره ځانگړي موقعيت لري او په پخوانيو کلونو کې د ورېښمو د کاروانونو د سوداگريز انډيو د وړلو او راوړلو يوه لاره وه او بودايان او کوشانيان له همدې لارې چېن څخه د اروپا لويديځ پورې تگ را تگ کاوه .

✱ د گرځندويو موسسه په افغانستان کې په کوم کال جوړه شوی او په کوم کال يې د گرځندوی نړي وال سازمان غړيتوب تر لاسه کړي ؟

د افغانستان دولت په ۱۳۳۷ هـ کال کې د ګرځندوی موسسه (اوسنی افغان تور) په دې برخه کې د اسانتیاوو د رامینځته کولو په خاطر جوړه او په ۱۳۴۴ هـ ل کال کې د ګرځندوی نړیوال سازمان غړیتوب ترلاسه کړ.

✱ د افغانستان کوم سیمې د ګرځندوی توجو وړ دي او ګرځندویان ورته ورځي؟
په بامیانو کې د بودا مجسمې او نور تاریخي اثار د بلخ د لرغونې ښار اثار، خیبر دره، په هرات کې زیات شمیر تاریخي اثار او همدارنګه په کندهار، غزني او ننګرهار کې شته.

د هیواد ګرځندوی سیمې

✱ هغه طبیعي ځایونه او نور مشخص ځایونه چې ګرځندویان ورځي په ګوته کړي؟
د افغانستان ګرځندوی سیمې زیاتره طبیعي ښکلی ځایونه ښایسته شرشرې، د سیندونو په زړه پورې عاړې، ولاړې اوبه، غرونه اونور او همدارنګه کلتوري سیمې او اثار موزیمونه مذهبي او تاریخي ودانۍ او د لاسي صنایعو بازارونه او نور دي.

✱ په افغانستان کې مهم ګرځندوی سیمې او ښارونه ولیکئ؟
د افغانستان مهم ګرځندوی سیمې او ښارونه په لاندې ډول دي.
بامیان، بلخ، سمنګان، هرات، غور، غزني، کندهار، کابل، جلال اباد، لښکرګاه او نور.

سوداګري او اهمیت یې

✱ سوداګري څه شی دی تشرېح یې کړي؟
سوداګري په حقیقت کې د شیانو او خدماتو تبادله کول دي چې د پیرودونکي او پلرونکي تر مینځ د پولې کرښې له مخې یو څخه بل ته سپارل کېږي کله چې تولید شوی اضافي اجناس او خدمات د تبادلې لپاره وړاندې شي سوداګري ورته ویل کېږي.

✱ اجناس او خدمات د کومو شرایطو د چمتو کولو له مخې تبادله کېږي؟
اجناس او خدمات هغه وخت تبادله کېږي چې لاندیني شرایط چمتو شي.

1. د اجناسو اضافي تولید ترسره شوی وي.
2. په ټاکلي خرفه او څانګه کې تخصص را مینځ ته شوي وي.
3. تولید د کار د ویش پړاو ته رسیدلی وي.
4. د دوو سیمو د تولیداتو د ډولونو تر مینځ توپیر ولیدل شي.
5. سیاسي، کلتوري او ګمرکي خنډونه نه وي.
6. د لیږدولو د دوو سیمو تر مینځ به وسایل او لارې او د اړیکو ټینګولو په خاطر ډیرې ښې چارې چمتو وي.

7. د دواړو سیمو وګړي یو د بل اجناسوته اړتیا او لیوالتیا ولري.

✱ خلک کله په سوداګري لاس پورې کوي؟

خلک ځکه په سوداګري لاس پورې کوي چې خپل تولید شوی اجناس په نورو سیمو کې وپلوري او یا هم هغه څه چې دوی یې پخپله نشي تولیدولی او یایی په خپله سیمه کې د تولید شوي بیې پرتله په ارزانه له بلې سیمې څخه پیرودلای شي تر لاسه کړي.

✱ په افغانستان کې ولې خلکو ډیر پخوا څخه په سوداګري او راکوه ورکړه بوخت وو؟

په افغانستان کې له ډیر پخوا څخه د هغه د جغرافیې اهمیت له مخې چې په دغه سیمه کې لري او دا چې د هغه وخت د تمدن په څلور لاره کې پروت وه یغنی ختیځ ته یې د هند او چین تمدن او لویدیځ ته یې د یونان او روم تمدن و . نو اضافی تولید دلته رامینځته کېده او د دې هیواد خلکو سوداګري او راکړه ورکړه کوله .

*** مخکې تر دې چې سمندري لارې وپیژندل شي خلکو د وچې له لارې په کومه طریقه سوداګري کوله ؟**

مخکې تر دې چې سمندري لارې وپیژندل شي د سوداګریزو توکو او مالونو وړل را وړل ټول د وچې لارې په کاروانونو ترسره کېدل هغه مهال د مالونو تبادله او لېږدول د کاروانونو په واسطه د ختیځ او لویدیځ تر مینځ یعنې د مدیترانې د سمندرګي د ختیځو غاړو څخه تر چین پورې ترسره کېدل .

*** د افغانستان د بهرنۍ سوداګري د بیلانس توازن یعنې واردات څو واري د صادراتو څخه زیات دی لامل یې څه دی ولیکئ ؟**

د یادونې وړ ده چې افغانستان د بهرنۍ سوداګرو بیلانس توزون نه لري د وارداتو له کچې یې د صادراتو له کچې څو واري زیاته ده چې ډیر لږ کورني تولیدات او د کمزوري اقتصاد څرګندونه کوي د دې ټکي عمده عامل څو کلنه کورني جګړه ده .

کورني سوداګري

*** هغه علتونه ولیکئ چې نن ورځ د افغانستان دننه سوداګري پراخه شوي ده ؟**

نن ورځ د افغانستان دننه سوداګري ښه پراخه ده علت یې د نفوسو ډیروالی ، د ژوند د کچې نسبتي لوړیدل ، او خوراکي توکي ، صنعتي او خدماتي اجناسو او وسایلو ته د خلکو د ورځ په ورځ د اړتیا زیاتوالی دي .

*** د افغانستان دننه سوداګری یو څو بیلګي ولیکئ ؟**

د دې بیلګه : عالی دي چې زیاتره د هیواد په شمالي برخو کې تولیدیږي چې نه یوازی د هیواد دننه بازارونو کې پلورل کېږي بلکې یو مهم صادراتی قلم هم دي .

*** د افغانستان خلک ولې د پخوا څخه اوس زیاتو واریډیټی مالونو او اجناسو ته اړ شو ؟**

د یادونې وړ ده چې وروستیو دیرش کلنو جګړو کې د هیواد ټول اقتصادي ، ټولنیز ، اداري او سیاسي بنسټونه ویجاړ او د سوداګري ته هم زیات زیان واوښت او هم افغانان تر پخوا زیات واردتي مالونو او اجناسو ته اړ شول .

*** کوم کارونه ترسره شي تر څو د افغانستان دننه سوداګري د پرمختګ لامل وګرځي ؟**

د نیکه مرغه په دې وروستیو کې د یو شمیر موسسو د بیارغونې کار پیل شوي دي یو شمیر یې خصوصي سکتور ته ورکړل شوي او بیا په فعالیت باندې پیل کړي دي همدارنګه د مواصلاتي کرښو او سرکونو بیارغونه هم پیل شوي ده سوداګریز نوی سیاست او قوانین رامینځ ته شوي چې دا ټول به د کورنۍ سوداګري د پرمختګ لامل شي .

بهرني سوداګري

*** د افغانستان بهرنۍ سوداګري په څو حوزو کې ترسره کېده هره حوزه یې تشریح کړي ؟**

په دریو خوزوکي تر سره کېده .

1. د بارتر سوداګري حوزه : جنس د جنس په وړاندې تبادلي ته بارتر ویل کېږي دغه ډول سوداګري د مالونو د بدلولو په توګه پخوا د افغانستان او یو شمیر سوسیالستي هیوادونو له پخواني شوروي اتحاد ، پولنډ ، چکوسلواکیا ، چین ، بلغاریا او نورو سره و .
2. ازاده حوزه : چې لویدیځي اروپا ، د امریکې متحده ایالتونو او جاپان سره وه .

3. د هند د نیمې وچې سره سوداګري حوزه : د هند د وچې سره افغانستان سوداګري پیره اوږده

تاریخي ریښه لري چې د وخت په تیریدو سره یی پراختیا موندلی ده .

*** د افغانستان په بهرنۍ سوداګرۍ سیستم کې څه وخت بدلون راغلي ؟**

د پخواني شوروي اتحاد له ړنګیدو وروسته په ختیځه اروپا کې د سیاسي رژیمونو له مینځه تلو او افغانستان د بهرنۍ اقتصادي او سوداګریز نوی سیاست پیل کېدو وروسته د هیواد د سوداګري په سیستم کې بدلون راغلي .

*** د افغانستان صادراتي توکي کوم دي نومونه یی ولیکئ ؟**

د افغانستان صادراتي توکي یو شمیر حوراکي او حام توکي لکه : وچې او تازه میوي مالوچ د څارویو محصولات لکه : وړۍ او اوزغۍ پوستکي قره قل او کولمي او یو شمیر صنعتي توکي لکه : عالی او تېغرونه لاسي صنایع او ګرانیه پېري دي .

*** هغه مالونه چې له بهر څخه افغانستان ته راځي کوم دی نومونه یی ولیکئ ؟**

هغه مالونه چې د بهر څخه افغانستان ته راځي زیاتره یی استهلاکي مالونه او نور دی لکه : ترانسپورتي وسایط ، ماشینونه ، نفتي مواد ، روغنیات ، کیمیاوي مواد او خوراکي توکي لکه : غنم ، چای ، بوره ، عوري او منسوجات لکه : جامي ، درمل او نور .

بانک

*** بانک څه ته وايي تعريف یی کړي ؟**

بانک هغه اداره یا حقوقي شخصیت دي چې له عامو خلکو او دولتي ارګانونو څخه پیسي احلي ساتي یی او په دوران کې اچوي .

*** بانکونه په څو ډوله دي نومونه یی ولیکئ ؟**

بانکونه په دری ډوله دي 1 مرکزي بانک 2 سوداګریز بانک 3 شخصی بانک .

*** په افغانستان کې مرکزی کوم بانک دي په کوم کال جوړ شوي او لومړي سرمایه یی څومره وه ؟**

په افغانستان کې (د افغانستان بانک) مرکزي بانک دی چې په ۱۳۱۸ ه ل کال کې د وري په میاشت کې د ۱۲۰ میلیونو افغانیو په ارزښت په کار پیل وکړ .

*** مرکزي بانک په عمومي توګه کومي دندې سرته رسوي ؟**

په عمومي توګه لاندې دندې سر ته رسوي . 1 د بانک نوټونو خپرول 2 د اسعارو کنترول 3 د نورو بانکونو څارنه 4 د بهرنیو اسعارو پر وړاندې د داخلي یا ملي پیسو ارزښت ثابت ساتل 5 په غوره توګه د استخدام لوري ته د اقتصاد لارښونه او داسې نورې دندې دي .

*** سوداګریز بانکونه کومي چاري سرته رسوي ؟**

سوداګریز بانکونه هغو بانکونو ته ویل کېږي چې د لنډي مودي عملیات او د امانتونو دندې پر مخ بیايی او صنعت کرڼه د ودانیو په جوړولو او نورو چارو کې د پانګې اچونې دندې هم پر مخ بیايی .

*** تخصصي بانکونه کوم چاري ترسره کوي ؟**

په ځانګړو برخو لکه : په صنعت ، کرڼه او نورو کې فعالیت کوي او په همدغو برخو کې دندې پر مخ بیايی چې ښې بیلګې یی صنعتی بانک ، کرنیز بانک او رهنی بانک دي .

د بانک د چارو د پرمخ بیولو څرنگوالی

*** په ۱۳۰۹ ه ش کال څخه مخکې په افغانستان کې بانکي چاري څنګه پر مخ تللي ؟**

په ۱۳۰۹ ه ش کال څخه مخکې د بانکونو ټولي چاري صرافانو پر مخ بیولي .

✱ په افغانستان کې لومړي بانک کوم نوم تاسیس او لومړي سرمایه یی څومره وه ؟

د لومړي ځل لپاره په ۱۳۰۹ هـ ش کال کې د افغانستان سهامی بانک د یوه سهامی شرکت په توګه جوړ شو . او سرمایه یی اته (8) میلیونه افغاني وه چې وروسته بیا په ملي بانک واوښت .

✱ په تیر وخت کې په افغانستان کې کومو تخصصي بانکونو شتون درلوده ؟

رهنی بانک ، کرنیز بانک ، صنعتي پراختیا بانک ، صادراتی بانک ، تعمیراتي بانک ، پښتني تجارتي بانک او داسي نور .

✱ په افغانستان کې د حصوصي بانکونو مهم فعالیتونه کوم وه ولیکئ ؟

= د اماناتو منل

= د جاری حسابونو پرانستل

= د کریدیت یا پورونو ورکړه

= پولي انتقالات

= قیمتي اجناسو او ګانو ساتل

= د اسعاری معاملو ترسره کول

= دولت ته د بانکي خدمتونو تر سره کول .

د صنایعو او سوداګرۍ د حالت څرنگوالی

✱ زموږ په هیواد کې د صنایعو د انکشاف لپاره غوره امکانات کوم دي ؟

افغانستان د خپلې ځمکې د جوړښت او بڼې ، کانی زیرمو یا تر ځمکې لاندې سرچینو ، د ځمکې د مخ سرچینو یغنی د نباتي او څارویو د سرچینو ، په سیندونو کې د روانو اوبو ، د هوا د برابر والی او نورو طبیعي ځانګړتیاوو له مخی او د پوره بشري ځواک د شتوالی له مخي د نن ورځي د صنایعو د پرمختګ او پراختیا لپاره ډیر غوره امکانات لري .

✱ د صنعت او خدمت په برخه کې څو فیصده فعال اقتصادي نفوس مصروف دی ؟

د صنعت او خدمت په برخه کې په سلو کې لس فیصده فعال اقتصادي نفوس مصروف دي .

✱ په ۱۳۸۶ هـ ل کال کې د افغانستان صادرات او واردات څومره وه ؟

۱۳۸۶ هـ ل کال کې افغانستان واردات ۳۰۲۲ میلیونه ډالر وو خو صادرات یی یو یوازي ۴۵۴ میلیونه ډالر وو .

✱ په کوم وخت کې به خلک په صنعت او خدماتو په سکتورونو کې لا زیات بوخت شی ؟

د هیواد د اوبو سرچینو اغظمي استفادي وشي د هیواد لاسی صنایع وهڅول شي .

✱ زموږ د هیواد د سوداګرۍ او صنایعو په مخ کې کومې ستونزې او خنډونه موجود دي ولیکئ ؟

په افغانستان کې د یوې اوږدې مودې په ترڅ کې په تیرو وختونو کې د زبرځواکونو تر مینځ سیالي د پانګې اچونې په مخ کې خنډ ګرځیدلی وه ، د دې تر څنګ دیرش کلنو جګړو هم یو خنډ وه .

په نړۍ کې اوبه او په هغه باندې پانګه اچونه

✱ زموږ په ژوند کې اوبه څه ارزښت لری او همدارنګه د ځمکې پرمخ د اوبو ویش څه رقم دی ؟

اوبه زموږ په ژوند کې ځانګړی ارزښت لري پرته له اوبو څخه ونې بوټی ، څاروي ، انسانان او هر ژوندي شی پاتی کېدې نه شی اوبه په ټوله ځمکه برابری او یوشان ویشل شوي نه دي .

✱ د ځمکې پر مخ څو سلنه اوبه دی او واضع کړی چې څو سلنه یی خورې او څو سلنه یی تروې دي ؟

د ځمکې پر مخ ۷۰ سلنه اوبه دی د هغو څخه په سلو کې ۹۷ برخې په سمندرونو او سمندرګيو کې چې مالګینې او فصلو او کرنې ته برابري نه دی او په سلو کې ۳ خوري دي .

✱ انسانان خوږو اوبو ته اړتیا لری خپله اړتیا څنگه پوره کوی ؟

اوبه باید پاکې او چاڼ شې د اوبو د چاڼ کولو په خاطر باید د خوږو اوبو د تاسیساتو په جوړولو پانګه ولګول شي .

✱ په نړۍ کې کوم هیوادونه د څښلو لپاره د پاکو اوبو له کمښت سره مخامخ دي ؟

یو شمیر زیات پرمختیایي هیوادونه په تیره بیا اسیا او افریقا کې د څښلو پاکو اوبو د کمښت سره مخامخ دي .

✱ د پاکو او وړ اوبو د چمتو کولو لپاره په کومه برخه کې پانګې اچونی ته اړتیا ده ؟

په لاندینو برخو کې پانګې اچونې ته اړتیا ده ۱ د ځمکې مخ اوبو را ټولول او د ځمکې لاندې اوبو څخه ګټه اخیستل ، ۲ د احتمالي ککړوالي د له مینځه وړلو په موخه د اوبو چاڼول ۳ د اوبو لیرېد د نل لیکه کانالونو او تاسیساتو څارنه .

✱ مکسیکو په کومه طریقه خپلو اړو سیمو ته اوبه رسوي واضع یی کړی ؟

مکسیکو په ښار کې اوبه ۱۲۵ کپلو متره په واټن په نل لیکه کې لیرېدول کېږي ۱۲۰۰ مترو لوړو غرونو څخه هاخوا اړول کېږي د پمپ په واسطه اړو سیمو ته رسول کېږي .

اوبو لګولو لویه پروژې

✱ د ټولو اوبو څخه په سلو کې څو خوري اوبه دي ؟

د ټولو اوبو څخه په سلو کې درې فیصده خوري دي .

✱ د کومي پیرې په کومو کلونو کې احساس شوه چې اوبه کمښت یوه لویه ستونزه ده ؟

د شلمې پیرې د نویمو کلونو په پای کې د نړۍ په کچه احساس شوه چې د ځمکې پر مخ اوبو کمښت لویه ستونزه ده .

✱ د څو ملی مترو باران په وریدو سره کرڼه ترسره کېدی شي ؟

۴۵۰ ملی مترو باران په وریدو سره کرڼه ترسره کېدای شي .

✱ په سلو کې څو فیصده مخصولات د کرنیزو ځمکو په حربولو سره تر لاسه کېږي ؟

په سلو کې ۳۸ فیصده مخصولات د کرنیزو ځمکو په حربولو سره تر لاسه کېږي .

✱ د یو کپلو ګرام غنمو تر لاسه کولو لپاره څو لیتره اوبو ته اړتیا ده ؟

د یو کپلو ګرام غنمو تر لاسه کولو لپاره ۱۰۰۰ لیتره اوبو ته اړتیا ده .

✱ هغه هیوادونه چې د اوبو له کمښت سره مخامخ دی د اوبو د ضایعاتو څخه څنگه مخنیوي کوي ؟

اسرائیل دی د دې لپاره چې د اوبو له لاسه ورکولو او براس کېدو څخه مخنیوي وشي د پایپ واسطه د هر جلا جلا بوتی رینو ته اوبه رسوي او هغه شمیر هیوادونه چې پوره اورښت نه لري د خپلو کرنیزو ځمکو د خربولو لپاره د اوبو لګولوبیلا بیل سیستمونه یی جوړ کړي دي .

اوبو چاڼول

✱ په کوم حالت کې انسانان نه شی کولای چې له اوبو څخه سمه ګټه واخلي ؟

په اوبو کې فزیکي ، کیمیاوي او میکروبی بدلولونه دي چې د هغی په پېښو سره انسانان نه شی کولای له اوبو څخه سمه او روغتیایي ګټه واخلي .

✱ کوم لاملونه د اوبو د ککړتیا او تودیدو لامل ګرځي ؟

انسانان د خپل بي سنجشه غملونو له امله اوبو ككړتيا لامل كېږي له كورونو او تاسيساتو څخه په اوبو د ناپاكو وراچول د صنعتي فابريكو فاضله اوبو ورگډول ، د كورونو او روغتونونو څخه ، ناپاكو اوبو ورگډول ، او تودوخه د كارخانو او ماشينونو له امله اوبو كې ور زغمل كېږي .

✱ د كومي طريقي په استعمال سره اوبه د څښلو وړ گرځي ؟

د چاڼ طريقي په استعمال سره اوبه د څښلو وړ گرځي .

✱ په لويديځو هيوادونو كې د ناپاكو اوبو څخه څنگه پاكي اوبه ترلاسه كوي ؟

په لويديځو هيوادونو كې د ناولو اوبو فاضلابونو څخه د بيا دوران په بڼه د څښلو اوبه ترلاسه كوي چې د جلا چن ځاي په واسطه د څو څو پړاوونو په ترڅ كې بناريانو ته بيا د استفادي وړ گرځي .

كرنه او د هغي نوي لاري - چاري

✱ د انسانانو اړتيا وړ شيان كوم دي نومونه يي وليكي ؟

د انسانانو اړتيا وړ شيان په لاندې ډول دي

خوراك ، پوښاك ، او د ژوند پر مخ بيولو وسايل ، او د سون توكي او داسي نور .

✱ په نړۍ كې څومره خلك په خوارځواكي اخته دي او څومره خلك د خوراكې توكو له كمښت سره

مخامخ دي ؟

په ټوله نړۍ كې ۸۰۰ ميليونه تنو څخه زيات په خوارځواكي اخته دي او د دوه ميليونو څخه زيات وگړي د خوراكې توكو له كمښت سره مخامخ دي .

✱ په نړۍ كې د كرنې سيستم په څو ډوله دي وليكي ؟

په دوه ډوله دي ۱ غنغوي يا دوديز سيستم ۲ تجارتي يا ميكانيزه سيستم .

✱ د كرنې دوديز سيستم په اړه معلومات وليكي ؟

په مغيشتي دوديز كرنيز سيستم كې د انساني ځواك او وروسته پاتي لومړنيو وسايلو څخه كار اخيستل كېږي اود دهقان مقصد صرف د خپلو ضرورياتو پوره كول دي.

✱ د كرنې تجارتي يا ميكانيزه سيستم په اړه معلومات وليكي ؟

په دغه سيستم كې د كرنې له پرمختللو لارو - چارو او نورو وسايلو لكه تراكتور ، كمپاين ، اصلاح شوي تخمونه او كېمياوي سري څخه كار اخيستل كېږي كرنيزي كروندې پراخه وي او د توليد اندازه پوره زياته وي او د دهقان مقصد د يو اندازه حاصل بازار ته غرض كول دي.

د نړۍ په پرمختلو هيوادونو كې د كرنيزو توليداتو د بيلابيلو ډولونو اندازه

✱ په ۲۰۰۵ م كال كې په نړي كې څومره غنم توليد شوي ؟

په ۲۰۰۵ م كال كې په نړۍ كې ۶۲۸۱۰۱۰۳۵ ټنه غنم توليد شوي وه .

✱ په ۲۰۰۵ م كال كې په نړۍ كې د وريجو او جوارو توليدات څومره وه ؟

په ۲۰۰۵ م كال كې په نړۍ كې د جوارو د توليد اندازه ۳۲۱۰۶۰۸۵۲ دي

په ۲۰۰۵ م كال كې په نړۍ كې د وريجو د توليد اندازه ۶۹۴۵۷۵۵۵۲ دي

✱ په ۲۰۰۵ م كال كې د غوښې او كچالو توليد اندازه څومره وه وليكي ؟

په ۲۰۰۵ م كال كې په نړۍ كې د غوښې او كچالو د توليد اندازه ۲۶۵۱۰۵۹۴۰ دي.

انرژي او په نړۍ كې د هغي اهميت

✱ انرژي تعريف كړي ؟

د كاركولو توان ته انرژي ويل كېږي او هر هغه ته چې د كار كولو توان ولري انرژي ويل كېږي.

✱ په پخوا زمانه کې انسانانو انرژي څنگه استفاده کوله ؟

په پخوا زمانه کې انسانانو د انرژي څخه په کورونو ، تودوخي ، رڼا ، پخلي او د تودولو لپاره کار اخیستل.

✱ په کومو پېړیو کې انسانانو د انرژي څخه ګټه اخیستل زیات کړل ؟

په مینځنیو پېړیو کې د انرژي له سر چپنو څخه کار اخیستل زیات اهمیت وموند .

✱ په شلمه میلادي پېړۍ کې کومو سرچینو چټک پرمختګ وکړ ؟

په شلمه میلادي پېړۍ کې ګاز او نفت سرچینو چټک پرمختګ وکړ .

✱ د انرژي د تولید سرچینې کومې دي نومونه یی ولیکئ ؟

د ډبرو سکاره ، ګاز ، اوبه ، نفت او لمر .

د انرژي ډولونه

✱ په پخوا زمانه کې انسانانو د کومې انرژي څخه کار اخیستل ؟

په پخوا زمانه کې انسانانو د باد او اوبو څخه زیات کار اخیسته .

بريښنا

د بريښنا انرژي د کومو سرچینو څخه په لاس راځي ؟

د بريښنا انرژي له بیلا بیلو سرچینو څخه تر لاسه کېږي لکه : لمريزه ، هسته یی ، اوبو ، باد او خړارتي

بريښنا .

✱ هغه عوامل چې د اوبو د بريښنا په تولید کې مهم رول لري کوم دي ولیکئ ؟

هغه عوامل چې د اوبو د بريښنا په تولید کې مهم رول لري دا دي

۱- د سیند اوبو زیاتوالي ، دایمي والی او جاري توب .

۲- د سیند په تګلوري کې د پوره ځوړونو شتوالي .

۳- د سیند په تګلوري کې د لوړو برخو شتوالي .

✱ د بريښنا لیردول له یوې سیمې څخه تر بلې سیمې پوري څه ډول دي او د بريښنا لویه نیمګړتیا څه ده ؟

د بريښنا لیردول د یوې سیمې څخه تر بلې سیمې په ډیر ګړندیتوب ترسره کېږي خو د بريښنا لویه نیمګړتیا

دا ده چې وروسته تر تولید څخه زیږمه کېدای نه شي او د تولید سره یوځای مصرفیږي .

✱ په نړۍ کې د هغو پنځو سیمو نومونه ولیکئ چې تر ټولو زیات د اوبو پرمختللي ځواک لري ؟

په اروپا کې لویدیځې جنوبی او مرکزي سیمې ، په اسیا کې جاپان او په امریکې کې د امریکا متحده

ایالتونه . او هغه یو شمیر نوري سیمې چې له دې پلوه ډیر اهمیت لري د روسیې اروپایی برخه او د

برازیل د ختیځ غرنۍ سیمې دي .

بادي بريښنا

✱ د بادي بريښنا تولیدونکې وچې کومې دي ولیکئ ؟

امریکا ، افریقا او اسیا دي .

اروپا په سلو کې څو ، امریکا په سلو کې څو ، اسیا په سلو کې څو بادي بريښنا تولید کوي ؟

اروپا په سلو کې ۶۵ ، امریکا په سلو کې ۲۲ او اسیا په سلو کې ۱۲ بادي بريښنا تولیدوي.

لمريزه بريښنا

✱ د لمريزې بريښنا څخه ولې تل او پراخه کار نه اخیستل کېږي ؟

ځکه چې کله د لمر وړانګې وي او کله نه وي نو له همدې کبله ورڅخه تل او پراخه ګټه نه اخیستل کېږي .

هسته یی بریننا

د هسته یی بریننا کارخانی په کومو هیوادونو کې جوړي شوی نومونه یی ولیکئ ؟
انگلستان ، جنوبی کوریا ، چین ، هند ، المان او کانادا کې جوړي شوی دي .

*** د هسته یی بریننا ضررونه کوم دي او په څه شي باندي اثر کوي ؟**

د هسته یی بریننا یو لوی خطر د رادیو اکتیف وړانگو ازاډیدل دي دغه توکي کېدای شي په هوا اوبو او سمندرونو کې خپاره شي او په زرگونو متره ځای ونیسي د دغو توکو ډیره لږه اندازه د وخشي ژویو ، ونو ، بوټو اود انسانانو ژوند ته زیان رسوي او زیاته اندازه یی د مرګ لامل ګرځي .

*** د هسته یی بریننا لومړي درجه ، دوهمه درجه ، دریمه درجه او څلورمه درجه هیوادونه کوم دي نومونه یی ولیکئ ؟**

امریکا متخده ایالت لومړي درجه ، فرانسه دوهمه درجه ، جاپان درېمه درجه او روسیه څلورمه درجه دي .

څارتي بریننا

*** څارتي بریننا د څه شي څخه په لاس راځي ؟**

څارتي بریننا د گازو او د ډبرو سکارو څخه په لاس راځي .

*** د څارتي بریننا منابعو څخه مهمه منابع کومه یوه ده ولیکئ ؟**

د څارتي بریننا له منابعو څخه مهمه منبع د ډبروسکاره دي چې د هغې څخه په سلو کې پنځوس برخي بریننا ترلاسه کېږي .

*** ډبروسکارو ته ترڅو کالوریو پوري څارتي ورکړل شي تر څو یو کېلو واټ بریننا تولید شي ؟**
که یو کېلو او څلورسوه او پنځوس ګرامه ډبروسکارو ته تر اووه زره کالوریو پوري تودوخه ورکړل شي یو کېلو واټ بریننا تولیدوي .

*** د امریکا متخده ایالت د ډبرو سکارو، نفتو او گازو څخه څو فیصده بریننا ترلاسه کوي ؟**

د امریکا په متخده ایالت کې تولید شوي ټولي بریننا څخه په سلو کې ۵۰٪ د ډبروسکارو څخه ، او په سلو کې ۱۴٪ له طبیعي گاز څخه او په سلو کې ۱۱٪ د نفتو څخه تر لاسه کوي .

*** کوم عربي هیوادونه څارتي بریننا د نفتو له سوزلو څخه تر لاسه کوي ؟**

عربستان ، کویت ، اردن ، قطر ، بحرین او نور دي .

نفت

*** نفت څه شي دي واضح یی کړي ؟**

د ژوو هغه پاتي شوني دي چې د جیولوژي په بیلابیلو دورو کې د وخت په تیریدو سره تر رسوبی طبقو لاندې راټولیري .

*** په اوسني نړۍ کې نفت څه اهمیت لري او د نفتو اهمیت څه وخت زیات شو ؟**

په اوسني نړۍ کې نفت اقتصادي اهمیت لري د موټرو او ګاډیو ، ټانکونو او الوتکو ګرځیدل په نفتو پوري تړلی دي د نولسمې پیړۍ په نیمایي کې نفتو ډیره پراختیا وکړه .

*** د نفتو لومړي څاه په کوم کال چپرته او د څو متره په ژوروالي سره وکیندل شوه ؟**

د نفتو لومړي څاه په ۱۸۹۵ م کال کې د امریکې په پنسلوانیا کې وکیندل شوه ژوروالی یی ۲۰ متره وه .

*** د نفتو له لومړي څاه څخه هره ورځ څومره نفت ایستل کېدل ؟**

چې هره ورځ د هغه څخه څلور مکعب متره نفت ایستل کېدل .

*** د اسيا لويی وچي په کومو هیوادونو کې نفتو زیرمي شته نومونه یی ولیکئ ؟**

سعودي عربستان ، عراق ، کویت ، عربی متخده امارات ، قطر ، روسیه ، ایران ، افغانستان او اندونیزیا او نور .

*** مینځنی ختیځ د نړۍ په سلو کې څو فیصده نفت لري ؟**

مینځنی ختیځ د نړۍ په سلو کې ۶۵٪ نفت لري .

*** د نړۍ لومړي درجه د نفتو تولیدونکي هیواد کوم دي او د نړۍ څومره برخه نفت لري ؟**

د نفتو لومړي درجه تولیدونکي هیواد عربستان دي د یوازیتوب سره د نړۍ د نفتو څلورمه برخه نفت لري .

*** د اروپا په کومو هیوادونو کې نفت شته نومونه یی ولیکئ ؟**

بلژیک ، انگلستان ، المان ، فرانسه ، ناروي ، هالنډ او ایټالیه .

*** د افریقا او امریکا په لویو وچو په کومو هیوادونو کې د نفتو زیرمي شته ؟**

په افریقا کې : لیبیا ، الجزیر ، نایجریا ، او ګابون دي

په امریکا کې : تکزاس ایالت ، لوئیزیانا ، الاسکا ، وینزویلا ، اکوادور ، کالیفورنیا ، اوهایو او اوکولاهاما ، ارکانزاس او مسی سی پی او داسی نور .

*** په نړۍ کې د نفتو مهم واردونکي هیوادونه کوم دي نومونه یی ولیکئ ؟**

امریکا ، جاپان او روسیه .

*** غیر د سوځولو څخه د نفتو څخه نور کوم اجناس جوړیږي ؟**

مصنوعي الیافو ، جامو ، رختونو ، د مصنوعي پلاستیک ، عطرو صابونونو ، رنګونو ، کیمیاوي صنایعو ، ماشین الاتو ، ربړونو ، درملو ، مصنوعي سري ، خشره وژونکو او د مینځلو په موادو کې کار اخیستل کېږي .

طبیعی گاز

*** طبیعی گاز تعریف کړي ؟**

د ژوندیو موجوداتو له پاتې شونو څخه عبارت دي .

*** طبیعی گاز د چاڼ کولو څخه وروسته د څه لپاره استعمالیږي ؟**

طبیعی گاز د چاڼ کولو څخه وروسته د سون او تودوخي لپاره استعمالیږي .

*** د گازو تولید مهم مرکزونه د اسيا په کومو هیوادونو کې دي نومونه یی ولیکئ ؟**

روسیه ، قطر ، سعودی عربستان ، عربی متخده امارات ، ایران ، افغانستان ، ترکمنستان او ازبکستان کې دي .

*** روسیه د نړۍ څو فیصده گاز لري ؟**

روسیه په یوازیتوب سره د ټولي نړۍ په سلو کې ۳۳٪ طبیعی گاز لري .

*** د گازو تولید مهم مرکزونه د امریکا لوی وچي په کومو هیوادونو کې دي نومونه یی ولیکئ ؟**

امریکا متخده ایالت او کانادا کې شته .

*** په امریکا متخده ایالتونو کې د گازو مهمه نل لیکه د کومو ایالتونو تر مینځ تیره شوي ده نومونه یی**

ولیکئ ؟

د تکزاس او نیویارک تر مینځ تیره شوي ده .

*** ولی د وینزویلا طبیعی گاز بهر ته لږ صادیریږي علت یی واضع کړي ؟**

له دې امله چې توليدي مرکزونه يی د سوداگري له بازارونو څخه ليرې دي د هغو پيره لږه اندازه بهر ته صادريږي .

✱ د گازو توليد مهم مرکزونه د اروپا لویې وچې په کومو هیوادونو کې دي نومونه یی ولیکئ ؟
ایټالیه او فرانسه کې شته دي .

✱ ولي د فرانسې د لاک سيمي گاز په خاص نل لیکه کې چې د ځانگړي الياژ څخه جوړه ده انتقاليږي ؟
د دې وچي له کبله چې د دې سيمي گاز دومره زیات سلفر او گوگرد او لوړه تودوخه لري چې پولادي نل لیکه یی د لیردولو ځواک نه لري .

✱ د گازو مهم واردونکي هیوادونه کوم دي نومونه یی ولیکئ ؟
فرانسه ، ایټالیه ، ارجنټاین ، جاپان .

✱ د نړۍ تر ټولو لوي د طبیعي گاز تولیدونکي او مصرف کوونکي هیواد کوم دي ولیکئ ؟
د نړۍ تر ټولو لوي د طبیعي گاز تولیدونکي او مصرف کوونکي هیواد امریکا متحده ایالت دي .

د انرژي منابعو جغرافیه ویش

✱ په ټوله نړۍ کې د انرژي منابع څه ډول دي تشریح یی کړي ؟
په ټوله نړۍ کې د انرژي منابع یو شان او برابر ډول نه دي بلکې د نړي په بیلا بیلو ځایونو کې په شیندلي ډول موندل کېږي .

✱ د اروپا ، اسیا ، امریکا او جنوبی نیمه کره په کومو هیوادونو کې د ډبرو سکارو زیرمې شته ولیکئ ؟
په اروپا کې : فرانسه ، بلژیک ، هالنډ ، المان او پولنډ هیوادونو کې شته
په اسیا کې : جاپان ، د ویتنام په شمال ، چین ، هند ، ایران او د سایبرییا د کرښې په اوږدو کې شته
په جنوبی نیمه کره کې د ډبرو سکرو منابع د شمالي نیمې کرې پرتله لږې دي یوازي د ټولې نړۍ د رایستل شوو زیرمو په سلو کې پنځه برخې جوړوي .
د امریکا په متحده ایالتونو کې شته .

✱ د اروپا ، اسیا ، امریکا په کومو هیوادونو کې د نفتو زیرمې شته ولیکئ ؟
نفت د اروپا په انگلیستان ، هالنډ ، فرانسه ، بلژیک المان او ایټالیا کې شته
نفت د اسیا په روسیه ، منځني ختیځ ، عربي متحده امارت ، سعودي عربستان ، عراق ، ایران ، قطر او کویته کې شته .

د امریکا په لویه وچه کې د امریکې متحده ایالات په نړي کې د نفتو یو مهم تولیدونکي هیواد دي .

✱ د اسیا او امریکا په کومو هیوادونو کې د گازو زیرمې شته ولیکئ ؟
په اسیا کې روسیه ، ایران او ترکمنستان هیوادونه دي
په امریکا کې په متحده ایالاتو او کاناډا کې زیاته اندازه طبیعي گاز موندل کېږي .
✱ په نړۍ کې د هغو پنځو ناحیو نومونه ولیکئ چې د اوبو پرمختللي ځواک لري ؟
- په اروپا کې لویدیځي جنوبی او مرکزي سيمي
- د امریکا په لویه وچه کې د امریکا متحده ایالات

- په اسيا کې جاپان

- يو شمير نوري هغه سيمي چې له دې پلوه زيات اهميت لري د روسيې اروپايي برخې او د برازيل ختيځې غرنۍ سيمي دي .

په نړۍ کې کانونه او د هغو اهميت

*** د نړۍ پرمختللي هيوادونه د کومو کاني توکو څخه په ګټوره توګه کار اخلي ؟**

د نړۍ پرمختللي هيوادونه له بېلا بېلو کاني توکو لکه : سون توکي ، ودانيزو توکو ، منرالونو ، بېلا بېلو فلزاتو او نورو څخه په ګټوره توګه کار اخيستل .

*** د سون توکو څخه انسانان څرنگه استفاده کوي ؟**

د سون توکو څخه انسانان د برېښنا په توليد ، د کورونو په تودولو ، پخلې ، د اورګاډو په ګرځولو او نورو ځايونو کې ورڅخه کار اخلي .

*** انسانانو څه وخت د تمدن په ډګر کې قدم کېښود ؟**

کله چې د لومړنيو وسايلو پرځای فلزي سامانونه او وسايل جوړ شول انسانانو د تمدن په ډګر کې قدم کېښود

*** کله چې انسانان د فلزاتو په کلکوالي ، د بڼې بدلون په وړتيا او د ټينګوالي په ارزښت پوه شول د کومو شيانو په جوړولو يې پيل وکړ ؟**

کله انسانان د فلزاتو په کلکوالي ، د بڼې بدلون او د ټينګوالي په ارزښت پوه شول نو د فلز څخه يې د جګړې او ښکار لپاره د وسايلو په جوړولو ، د بېرې چلولو او ودانيو په صنعت او نورو وسايلو په جوړولو کې ور څخه کار واخيست .

*** هغه پخواني فلزات چې انسانانو ور څخه استفاده کوله کوم دي نومونه يې وليکئ ؟**

هغه پخواني فلزات غبارت دي له : اوسپنه ، مس ، سره زر او سپين زر .

د کانونو رايستلو لارې چارې

*** د کاني توکو په رايستلو کې کوم عوامل مهم رول لري ؟**

د کاني توکو رايستل او د هغو څخه کار اخيستل د هغو له اندازې ، جغرافيه يې موقعيت ، ارزښت ، د راتوليدو څرنگوالي او د جيولوجيکي حالت سره سره اړيکې لري همدارنگه د هيوادونو سياسي ، ټولنيز او اقتصادي لاملونه د کاني توکو په رايستلو کې اعيزه لري .

*** د کاني توکو رايستل او د هغه څخه کار اخيستلو پړاوونه تشرېح کړي ؟**

د پلټنې او جيولوجيکي څيړنو څخه نيولې د زيرمو تر کميت او کيفيت ، تثبيت او ارزښت تر ټاکلو پورې پوري بايد کار وشي .

*** د امريکا په متحده ايالاتو په کليفورنيا کې د نفتو ځاګانو ژور والي څومره او په رومانيا کې څومره**

ژور والي لري وليکئ ؟

د امريکا په متحده ايالاتو په کليفورنيا په ايالت کې د ۴۵۰۰ مترو په ژور والي او په رومانيا کې د ۱۲۰۰ مترو په ژور والي ځاګاني کېدل شوي دي .

*** د نفتو تر لاسه کېدو ټوله بيه په څه پورې اړه لري ؟**

د نفتو د تر لاسه کېدو ټوله بيه په سيده توګه د ځاګانو په ژورتيا ، برمه کولو او د ځاګانو څخه د نفتو د رايستلو له فشار سره اړيکه لري .

✱ د امریکا متخده ایالت ، مینځنی ختیځ ، وینزوئلا او په کاناډا کې د ورځي یو څه څخه څو بیلره نفت رایستل کېږي ؟

د امریکا په متخده ایالت کې د هرې څه په ورځ کې په مینځنی توګه ۱۳ بیلره ، په مینځنی ختیځ کې ۵۳۰۰ بیلره ، وینزوئلا کې ۲۴۰ بیلره او په کاناډا کې ۴۶ بیلره نفت تر لاسه کېږي .

✱ د ډبرو سکارو د هغو کانونه چې ډیر ژور دي د ډبره سکاره ور څخه څنګه رایستل کېږي ؟
په دغو سیمو او ځاګانو کې کارکوونکي او د کار وسایل د کان بیلا بیلو ژورو ځایونو ته په لټ کې ور ښکته کېږي او بیا په همدغو لټونو کې سکاره راباسی .

په نړۍ کې صنایع ، ارزښت او ډولونه یې

✱ د صنایعو ارزښت په څه کې دي واضح یی کړي ؟

د صنایعو ارزښت په دي کې دي چې د حامو او لومړنیو موادو ښه بدلوي او د هغو ګټورتوب او کټفیت او ارزښت لوړوي .

✱ د صنعتي فعالیت لپاره باید کوم شرایط برابر شي ؟

د یو صنعتي فعالیت لپاره باید لاندې شرایط برابر شي
لومړني توکي ، انرژي ، د لیږدولو وسایل ، مواصلاتي کرښې ، ځمکه ، کار ځواک ، پانګه ، د لګښت بازار او فنی پرسونل .

✱ مهمي صنعتي سیمي چې هلته صنایع را مینځته شوي نومونه یی ولیکئ ؟

شمالي امریکا ، اروپا او د اسیا ختیځ او جنوب ختیځ سیمي .

✱ د شمالي امریکا او اروپا صنعتي سیمي کوم دي نومونه یی ولیکئ ؟

د شمالي امریکا صنعتي سیمي کاناډا او متخده ایالت کې تر سترګو کېږي
د اروپا صنعتي سیمي د دغې وچې په لویدیځ په المان کې د روهر ناحیه او د انګلیستان ، فرانسه ، ایټالیا د شمال سیمي د اروپا ډیرې مهمي سیمي بلل کېږي .

✱ د اسیا صنعتي سیمي کومې دي نومونه یی ولیکئ ؟

د اسیا مهمي صنعتي سیمي په لاندې ډول دي

هانګ کانګ ، مالیزیا ، تایوان ، جنوبي کوریا او سنگاپور .

✱ صنایع په څو ډوله دي د هریو په اړه لنډ معلومات ولیکئ ؟

په دوه ډوله دي

لومړي : سپک صنایع هغه صنایع دي چې د هغو بنسټ په نیمه صنعتي مخصولاتو یا دهغو په اجزاوو باندې ولاړ وي او کوم وروستي تولیدات چې ورڅخه تر لاسه کېږي په سیده توګه د خرڅلاو بازار ته وړاندې کېږي چې د هغو ښه بیلګه د خوراګي توکو ، نساجي او لباس ، د څرمنې او نور دوهم : درانه صنایع هغه دي چې د هغو بنسټ په ډیرو کاني یا ځمکنیو خامو توکو لکه د ډبرو سکاره ، فلزات او اومه نفتو باندې ولاړ وي او معمولاً نیمه صنعتي تولیدات لري چې بیا وروسته د نورو شرکتونو په وسیله ورځیني پوره پاڅه او صنعتي توکي جوړیږي لکه د پولادو جوړلو صنعت ، د نفت چان او د کیمیاوي توکو صنایع .

د صنایعو په پرمختګ کې اغیزمن لاملونه

✱ د صنایعو په رامینځته کېدو او پراختیا کې اغیزمن لاملونه کوم دي ولیکئ ؟

د صنایعو په رامینځته کېدو کې دوه مهم عوامل عبارت دي ۱ طبیعي لاملونه ۲ بشري لاملونه

- * د هغو طبيعي لاملونو نومونه وليکئ چې د صنايعو په رامینځته کېدو او پرمختګ باندې اغېزه لري ؟ هغه طبيعي لاملونه عبارت دي له : ځمکه ، انرژي او لومړني توکي .
- * د لومړنيو توکو ، انرژي او ځمکې په اړه معلومات وليکئ چې د صنايعو رامینځته کېدو او پرمختګ کې مهم رول لري ؟

- * بشري لاملونه کې کوم لاملونه شامل دي نومونه يې وليکئ ؟ کارځواک ، پانګه ، د خرڅلاو بازار او خمل او نقل .

نړۍ واله سوداګري او د هغې اهميت

- * سوداګري تعريف کړي ؟

سوداګري د اجناسو او خدماتو تبادله کول دي چې د وو لورو وګړو ، ډلو او هيوادونو تر مينځ ترسره کېږي .

- * په عمومي توګه په نړۍ کې څو ټکي د سوداګري او مالونو ليرولو په برخه کې مهم دي نومونه يې وليکئ ؟

په عمومي توګه ټوله نړۍ کې څلور ټکي د سوداګري او مالونو د ليريدولو په برخه کې مهم رول لري ؟
۱ . په نړۍ کې د ځمکنيو توکو ویش : يو شمير هيوادونه لکه جاپان ، خام يا ځمکني توکي ډير لږ لري نو دوي بايد هغه د نورو هيوادونو نه را وارد کړي .

۲ . نژديوالي : د بيلګې په توګه د افغانستان سوداګري زياتره له نژدې او ګاونډيو سره ده .

۳ . د لاسبرۍ وړتيا : بني او غوره لاري په لويو سيمو باندې لاسبري اسانه کوي د بيلګې په توګه انگليستان او فرانسې تر مينځ د اوبو لاندي تونل جوړول .

۴ . د پرمختيا د کچې درجه .

- * هغه اجناس او مالونه چې د نړۍ په سوداګري کې ډير مهم دي هر يو په لنډه توګه تشرېح کړي ؟

دري ډوله مهم دي : ۱ . ځمکني توکي : دا هغه ډول محصولات دي چې لاصنعتي شوي نه وي او حام توکي هم ورته ويل کېږي لکه مالوچ .

۲ . نيم صنعتي شوي توکي : هغه ځمکني توکي چې په هغو باندې کار شوي وي او بڼه يې او څرنگوالي يې بدلون موندلی وي لکه رخت چې د مالوچو څخه جوړ شوي دي .

۳ . وروستي محصول : هغه مواد يا محصولات چې ټول صنعتي او توليدي پړاوونه يې تير کړي وي لکه هغه دسمالونه او جامي چې له توکر څخه جوړ شوي دي .

- * کوم هيوادونه د نړۍ په سوداګري کې ډيره برخه لري او د globalization مفهوم واضع کړي ؟

د نړۍ په سوداګري کې ډيره برخه پرمختللی هيوادونه لري او globalization نړۍ وال کېدلو مفهوم لري .

- * د نړۍ والي سوداګري ګټې څه دي او ستونزي يې څه دي واضع يې کړي ؟

ګټې يې : د نړۍ سوداګري د خلکو د اړتياوو پوره کېدل او د هيوادونو د پرمختګ لامل کېږي او د خلکو د ژوند د کچې په لوړيدو کې مهم ارزښت لري ،

ستونزې يې : د ترانسپورټ له امله د چاپيريال ککړتيا د ترانسپورټ په زياتيدو سره ورځ په ورځ د ژوند چاپيريال اغيزمن کېږي د اقليم بدلون ، د ترافيک د ډيري ګڼي ګوني او د ناوړه غږ زوږ او شور ماشور لامل کېږي .

د سوداگریزو راکړو ورکړو حجم

* د سوداگریزو جنسونو ډیره راکړه ورکړه کوم هیوادونه ترسره کوي ؟

د سوداگریزو جنسونو ډیره راکړه ورکړه د پرمختللو هیوادونو تر مینځ ترسره کېږي .

* د نړۍ ۲۰ فیصده بډای هیوادونه په سلو کې څو عایدات او په سلو کې څو وړدات لري ؟

په سلو کې ۲۰ بډای هیوادونه د نړۍ په سلو کې ۷۵ عایدات ، په سلو کې ۸۵ صادرات او په سلو کې ۷۵ تیلوفونونو لینونه په واک کې لري .

* د نړۍ ۲۰ فیصده بې وزله هیوادونه په سلو کې څو عایدات او په سلو کې څو صادرات او په سلو کې څو د تیلوفونونو لینونه په واک لري؟

د نړۍ په سلو کې ۲۰ فیصده بې وزله هیوادونه د نړۍ یوازې په سلو کې یو عایدات ، په سلو کې یو صادرات او په سلو کې ۱،۵ د تیلوفونونو لینونه لري .

* د نړۍ بې وزله هیوادونو پخوا د کومو شیانو خرڅولو څخه یو څه پیسې تر لاسه کولای او بډای هیوادونو د څه شی خرڅولو څخه ګټه تر لاسه کوله ؟

د نړۍ بې وزلو هیوادونو پخوا یوازې د خامو یا ځمکنیو توکو له صادراتو څخه یو څه پیسې تر لاسه کولې خو بډای هیوادونو د صنعتي پخو جنسونو له پیرودلو څخه ګټه تر لاسه کوله .

ازادي سوداگریزې سیمې او د هغوی اهمیت

* د ازادي سوداگریزو سیمو مفهوم د کومو هیوادونو سره سره خوري ؟

د نړۍ هغه سیمې او هیوادونه چې په هغو کې ازاده سوداګري ترسره کېږي او د ازاد بازار سوداګریز سیاست یې غوره کړي وي د ازادو سوداګریزو سیمو مفهوم لري .

* ازاده سوداګری تعریف کړي ؟

ازاده سوداګري هغه سوداګری او راکړه ورکړه ده چې پرته له هر ډول پولې او خنډ څخه ترسره شي .

* د نړۍ هیوادونه د خپلو ملی صنایعو د ملاتړ په خاطر کوم کارونه تر سره کوي ؟

د نړۍ هیوادونه د خپلو ملی صنایعو د ملاتړ او پیاوړتیا په خاطر او د خپلو داخلي تولیداتو د ښه کولو په خاطر یو ډول ګمرکي مالي او سوداګریز سیاست غوره کوي .

د سوداګریزو سیمو ویش

* په کومه پېړۍ کې د سوداګریزو مالونو لیردول اسانه شوه ؟

په شلمه پيړۍ کې د سوداګريزو مالونو ليردول اسانه شول .

*** د نړي هغه سيمي چې په نړيواله سوداګري کې د نورو نه زياته برخه لري کوم دي ؟**

لویدیځه اروپا ، شمالي امريکا ، د اسيا ختيځ او جنوب ختيځ ، د فارس د خليج هيوادونه او پخواني شوروي اتحاد او ختيځه اروپا دي .

د نړيوالي سوداګرۍ سازمان

*** د نړيوالې سوداګرۍ سازمان په کوم کال جوړ او مرکزي دفتر يې چېرته دي ؟**

د نړيوالې سوداګرۍ سازمان په ۱۹۹۸ م کال د جنورۍ په لومړي نيټه جوړ او مرکزي دفتر يې په ژينو کې دي .

*** د نړيوالې سوداګرۍ سازمان دندې کومې دي واضح يې کړی ؟**

نړيوالې سوداګرۍ ته پراختيا ورکول ، د سوداګرۍ ستونزې حل کول ، او د سوداګرۍ خنډونه د مينځه وړل .

*** نړيوالې سوداګرۍ سازمان په کومو موضوعاتو باندې خبرې کوي ؟**

نړيوالې سوداګرۍ په سازمان کې نه يوازې دا چې د جنسونو او مالونو په اړه خبرې او پريکړې کېږي بلکې د ملکيتي حقوقو په هکله هم خبرې او پريکړې کېږي .

*** نړيوالې سوداګري سازمان تر څنګ نورې کومې کومکې شوراګانې شته نومونه يې وليکئ ؟**

عبارت دی له ۱ عمومي شورا (general council) ۲ مالونو شورا (good council) ۳ د خدمتونو شورا (services council) ۴ د علمي ملکيتونو شورا (intellectual property council) .

*** د نړيوال سوداګرۍ په سازمان باندې کومې نيوکې شته وليکئ ؟**

دا چې ځيني وخت د دغه سازمان پريکړې د ټولو غړو هيوادونو په ګټه نه وي په تيره بيا پرمختيايي هيوادونه په ډيره ستونزه سره کولای شي چې د لويديځو پرمختللو هيوادونو په بازارونو کې د خپلو مالونو د خرڅلاو امکانات برابر کړي .

ګرځندويي (توريزم) او نړيوال اهميت يې

*** ګرځندوی تغريف کړي ؟**

ټول هغه فعاليتونه چې خلک يې د وزګارتيا پرمهال ترسره کوي او لږ تر لږه له يوې شپې ورځې څخه تر يو کال پورې له کور څخه بهر وي ګرځندويی بلل کېږي .

*** هر کال په نړۍ کې څومره خلک د خپلې رخصتۍ تيرولو په خاطر بهرنيو هيوادونو ته ځي ؟**

هر کال په نړۍ کې ۷۰۰ ميليونه تنه د خپلو رخصتيو د تيرولو په خاطر بهرنيو هيوادونو ته ځي .

*** هغه لاملونه په گوته کړي چې د پرمختللو هیوادونو خلک د پخوا څخه زیات د نړۍ لری سیمو ته سفرونه کوي ؟**

لاملونه یی عبارت دي له : د ډیرو پیسو لرل ، د ژوند دمی او تفریخ د وسایلو بڼه کډل او د لیږدولو د وسایلو پرمختگ دي .

*** د ګرځندوي هغه دوه لاملونه تشریخ کړي چې د پرمختیایی هیوادونو اقتصادي ودې سره مرسته کوي ؟**

۱ د عایداتو زیاتوالی : کله چې ګرځندویان او سیلانیان یوه هیواد ته ورځي اړ دي چې هلته د خپلو خوړو او اوسیدلو په خاطر هوټلونو ، میلمستونونو ، ترانسپورت ، د سیل ځایونو لکه پارکونه ، موزیمونو او نورو ته پیسې ورکړي او همدارنګه یو شمیر سوعاتونه او سامانونه واخلي چې پرته له شکه د هماغه هیواد په اقتصاد غوره اعیزه کوي .

۲ د کار او بوختیا چمتو کول : یوه هیواد ته د ګرځندویانو د پاملرنې او د ګرځندوي د صنعت د پرمختیا په خاطر باید ډیر بڼه امکانات لکه میلمستونونه ، هوټلونه ، د اوسیدو ځای او نور ، د ژوند اسانتیاوي لکه ترانسپورت د ګرځیدو وسایط او نور چمتو شي نو په دې اساس ډیرو خلکو ته د کار موقع په لاس ورځي.

د نړۍ مهمې ګرځندوي (توریستي) سیمې او هیوادونه

*** د هغو سیمو نومونه ولیکئ چې تر ټولو زیات ګرځندویان ورځي ؟**

هغه سیمې چې هلته تر اوسه تر ټولو زیات ګرځندویان ورځي اروپا او شمالي امریکا ده .

*** زیاتره ګرځندویان د کومو هیوادونو دی او کومو هیوادونو ته سفر کوي ؟**

زیاتره ګرځندویان له پرمختللو هیوادونو څخه وي او پرمختللو هیوادونو ته سفر کوي .

*** اوس چې پرمختیایی هیوادونو کی ګرځندوي د پراختیا په ځال کې دي کوم لاملونه ورباندې اعیزه لري ؟**

درې لاملونه دي چې عبارت دي له :

۱ : د حمل او نقل وده او پراختیا .

۲ : زیاتره وخت پرمختیایی هیوادونه ګرځندویانو ته په زړه پوري وي ، دا ځکه چې دغه هیوادونه غوره هوا او په زړه پوري طبیعت لري له بلې خوا یو ګرځندوی په لږ لګښت سره هلته خپلې ورځې تیرولاي شي .

۳ : د پرمختیایی هیوادونو دولتونه هڅه کوي چې د خپلو هیوادونو د اقتصاد د ودې لپاره په ګرځندوی سیمو کې بڼه والی راولی او د ګرځندویانو پام ورته را واړوي .

*** په اروپا کې د ګرځندوي لپاره کومې سیمې په زړه پوری دي او ولی ؟**

مرکزي ، جنوبی او جنوب لویديځه اروپا د مدیترانې د سیمې په ګډون د نړۍ د ګرځندوی ډیرې مهمې سیمې دي ، ځکه چې ډیری اسانتیاوي لري لکه : د مدیترانې د سمندرګي لمر لرونکي غاړې او په زړه

پورې هوا په اوږي کې د لامبو ، موټر خټولو ، سپورتي راز راز لوبو او د اس خټولو لپاره ډیر غوره دي همدارنګه لوی تاریخي ښارونه لکه : پاریس ، لندن ، روم ، مادرید او المان او هالنډ یو شمیر ښارونه او نور د تیاترونو ، سینماګانو او هنري نندارو ، موزیمونو ، تاریخي ودانیو په زړه پوري پارکونو او موسیقي جشنونو له پلوه او نور .

*** په شمالي امریکا کې د ګرځندوي لپاره کومي سیمې په زړه پورې دي ؟**

د امریکا متحده ایالات او کاناډا ملی پارکونه ، ژوبڼونه ، د لمر لرونکو او سواحلو ، کلتوري سیمو او موزیمونو په لرلو سره د ګرځندویانو د پام وړ هیوادونه دي .

*** په اسیا کې د ګرځندوي لپاره کومي سیمې په زړه پورې دي ؟**

مکه معظمه ، ترکیه ، چین ، اندونیزیا ، هند او نور یو شمیر هیوادونه هم د ګرځندوی ته په زړه پورې سیمو په لرلو سره هر کال د ګرځندویانو پاملرنه ځانته را اړوي .

د توریزم د رابښکون (جنب) سرچینې

*** د توریزم د رابښکون سرچینې په څو برخو ویشل شوي دي ولیکئ ؟**

په دوه برخو : لومړي طبیعي سرچینې دوهم تاریخي او کلتوري سرچینې .

*** طبیعي سرچینې ، تاریخي او کلتوري سرچینې تشریح کړئ ؟**

طبیعي سرچینې لکه : اوږې کې اروپا ، مرکزي امریکا ، جنوبي امریکا ، د جنوب ختیځې اسیا او استرالیا د سیندونو ، جهیلونو او سمندرګیو غاړې .

عربي سیمې لکه : اتریش او سویس کې الپ ، افریقي ، امریکې او نورو ځایونو کې طبیعي پارکونه ګرځندویانو ته په زړه پورې دي .

تاریخي او کلتوري سرچینې لکه : پخواني ودانې ، پېرې (تنې جسدونه) موزیمونه ، نندارتونو او فرهنګي مرکزونه لري لکه اروپا ، امریکا ، اسیا و افریقي مشهور او نامتو ښارونه .

د توریزم نړیوال سازمان

*** د توریزم نړیوال سازمان کومي چارې پرمخ وړي تشریح یی کړئ ؟**

یو ځانګړي سازمان دي چې د ګرځندوی په برخه کې ټولې نړیوالي ستونزې اواروي .

*** د ګرځندوی نړیوال سازمان لومړي عوڼده په کوم کال په کوم ځای کې جوړه او لومړي رییس یی څوک وه ؟**

د ګرځندوي د نړیوال سازمان لومړنې لویه عوڼده د هسپانیې هیواد په بلنه د ۱۹۷۵ م کال د مې په میاشت کې د هغه هیواد د مادرید په ښار کې جوړه شوه او روبرت لوناتي د دغه سازمان لومړنی رییس وټاکل شو .

✱ په اوسني وخت کې د ګرځندوی نړیوال سازمان څو عړی ، څو ساخوي مرکزونه او څو سیمه ییز کمیسیونونه لري ؟

په اوسني وخت کې د نړۍ ۱۶۱ هیوادونه او سیمي د ګرځندوی د نړیوال سازمان عړیتوب لري چې ۳۹۰ ساحوي مرکزونه ، ۶ کمیسیونونه لري چې په اروپا ، افریقي ، ختیځي اسیا ، پسیفیک ، منځني ختیځ او جنوبی اسیا کې فعالیت کوي .

✱ د ګرځندوی نړیوال سازمان لویه یا عمومي غونډه په څو کلونو کې دایریري او ریئس یی د څو کلو لپاره انتخاب کېږي ؟

د ګرځندوی نړیوال سازمان لویه یا عمومي غونډه په هرو دوو کلونو کې یو ځل جوړیږي او ریئس یی د څلورو کلونو لپاره غوره کېږي .

✱ د ګرځندوی نړیوال سازمان رسمي ژبي کومې دي او افغانستان په کوم کال د دې سازمان عړیتوب ترلاسه کړ ؟

د ګرځندوی نړیوال سازمان رسمي ژبي عربي ، انگلیسی ، فرانسوي ، روسي او هسپانوي دي افغانستان په ۱۹۷۵ م کال د دغه سازمان غړیتوب ترلاسه کړ .

نړیوال حمل او نقل او د هغه اهمیت

✱ حمل او نقل اصطلاح څه معنا لري ولیکئ ؟

د لیږدولو او رالیږدولو څخه عبارت ده .

✱ حمل او نقل د ژوند چارو د کومو برخو ډیره اعیزه لري ؟

د یادوني وړ ده چې حمل او نقل په ټولو هیوادونو کې د خلکو میشت کېدو پر ځایونو ، د فابریکو لپاره د ځایونو په غوره کولو ، د مارکېټونو ځای په ټاکلو ، د شرکتونو ، دفترونو ، صنعتي مرکزونو او تاسیساتو د ځایو په غوره کولو کې ډیره اعیزه لري .

✱ هغه عوامل ولیکئ چې نړیوال حمل او نقل ته یی ډیره وده ورکړي ده ؟

د نفتو زیاتوالی ، د اقتصاد وده ، سیمه ییزه پرمختیا او د ترانسپورتي لارو او کرښو ښه کېدل دي .

✱ زیات لیږدول او رالیږدول کومې ستونزې مینځ ته راوړي ولیکئ ؟

۱: د ژوند د چاپیریال ککړتیا

۲: د زیاتو وسایلو له امله ځینې وخت لاری بندې او د ترانسپورتي وسایلو ګڼه ګڼه د دې لامل کېږي

چې خلک او مالونه په وخت اړینو ځایونو ته ونه رسیږي .

۳: نا امنی .

۴: په ترانسپورتي لارو او کرښو باندې ډیرې ښې حاصل ورکونکې ځمکې نیول کېږي .

د حمل او نقل ډولونه

*** حمل او نقل په څو ډوله دي وليکئ ؟**

په دری ډوله دي : په اوچه کې ، د هوا له لارې او اوبو کې .

*** د حمل او نقل د وسایلو او د هغو اړوند کړنښو ځانګړتیاوې وليکئ ؟**

د حمل او نقل یو شمیر وسایل کولای شي هرڅه ولیردوي ، یو شمیر نور یوازي د یو څو ځانګړو محصولاتو د لیږدولو لپاره غوره دي ، د حمل او نقل د یو شمیر وسایلو ګرندیتوب ډیر لږ خو د یو شمیر نورو زیات دي .

*** د هر ډول ترانسپورتي وسایلو بیخېنا څه شي دي وليکئ ؟**

دا دي : لویې لارې ، پاخه سرکونه ، د اوسپنې پټلۍ ، هوایی ډګرونه ، مصنوعي سپورمۍ ، سمندري بندرونه ، ترمینلونه ، نل لیکي او نور .

*** د ترانسپورت یا حمل او نقل سیستم څرنگه مینځته راځي وليکئ ؟**

که چېرته یو شمیر سیمې یا ښارونه د ترانسپورتي کړنښو په واسطه سره ونښلول شي یو ډول ترانسپورتي سیستم یا حمل او نقل سیستم ورڅخه جوړیږي .

سیالۍ او رقابتونه

*** د یوې ترانسپورتي وسیلې په غوره کولو کې کوم لاملونه اغیزه لري ؟**

د یوې ترانسپورتي وسیلې په غوره کولو کې بیلابیل لاملونه اغیزه لري لکه : بیه ، بارول ، تشول ، واټن ، د مالونو اندازه او دروندوالی او نور .

*** په دې وروستیو وختونو کې څرنگه د ترانسپورتي وسیلو په غوره کولو کې سیالۍ شوي تشریح یی کړئ ؟**

پخوا به د یوې وسیلې په غوره کولو کې د لیږدولو بیې ډیر ارزښت درلود ، خو اوسني وخت کې د یوې ترانسپورتي وسیلې په غوره کولو یو شمیر نور ټکي لکه : ډاډمن لیږدول لومړیتوب لري ، خو بیا هم د لیږدولو بیه اوس هم د وسایلو په غوره کولو کې مهمه ده . د مالونو او جنسونو ډول هم ترانسپورتي وسیلې د ډول په غوره کولو کې اغیزه لري .

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library